

VILNIUS IR VYTAUTAS

Naujasis Lietuvių Enciklopedijos XXXIV tomas

J. DZIUGELIS

LIETUVIŲ ENCIKLOPEDIJA, XXXIV tomas. Vienos kongresas — X spinduliais, 1966, 640 psl., in 8°. Šį tomą suredavo Pr. Čepėnas.

*

Naujasis, tegu ir gerokai suvėlavęs, Lietuvių Enciklopedijos tomas jau mūsų rankose, vartome ir žvelgiame, kokių naujų lobių prabyla. Ir jam aptarti, atrodo, turime du žodžius — Vilnius ir Vytautas, nes jie abu aiškiai vyrauja viename tome, sudarydami 140 psl., taigi visą 1/5 tomo. Tokio istorinio krūvio nė viename iki šiol LE tome dar nebuvo. Bet ir ne nuostabu, nes Vilnius ir Vytautas yra mūsų istorijos pagrindinė asis. Apie Vilnių mes iki šiol dažnai poetiškai šnekėjome, jį poetiškai dažnai ir suvokėme, nes Lietuvoje apie Vilnių sava kalba mažai ką teturėjome. Ir Vilniui vaduoti s-gos leidiniai tebuvo dienos metui, bet vis trūko platesnės ir gilesnės Vilniaus praeities apžvalgos. Spragą užtaisė a. a. prof. dr. Adolfas Šapoka tremtyje. Prisidėjo ir a. a. prof. M. Biržiška, daugiausia Vilniaus universitetą trumpai apžvelgdamas. Laimingasis buvo Vilnius meno istorijos apžvalgomis. Dar nepriklausomoje Lietuvoje pasirodė du geri darbai dr. M. Vorobjovo ir dr. J. Griniaus. Tremties metu apie Vilniaus meną gerų apžvalgų pateikė jaunas, bet labai brandus meno istorikas dr. P. Reklaitis. Vilniaus proistorė buvo susilaukusi prof. dr. J. Puzino trumpų apžvalgų, bet jai daugiau prabilti buvo lemta tik po II pas. karo, praeities Vilniaus katedros ir pilies aplinkos kasinėjimus. Tie kasinėjimai, kuriuos dabar apžvelgia prof. dr. J. Puzinas, tiek davė naujos medžiagos, kad šiandien jau tenka prie Vilniaus senovės rimtai susimąstyti ir daug ką naujai persvarstyti.

Vilnius Mindaugo sostinė

Vilnius seniai gyvenama vietovė. Jau maždaug prieš 10,000 metų Vilniuje prie Neries gyveno pirmieji žmonės, nors jie ir nebuvo mūsų protėviai. Ir tik maždaug IV a. po Kr. Vilniuje Aukštutinės ir Žemutinės pilies srityje pradeda gyventi mūsų protėviai, ir nuo to meto šį vietovę nepertraukiamai gyvenama. Dabartiniu metu ten rasta labai įdomių statybų likučių, gatvės grindinių, na, ir medinio vandentekio liekanų. Tačiau vi-

Pr. Čepėnas, Lietuvių Enciklopedijos XXXIV tomo redaktorius

tinė. Mindaugą nužudžius, katedra galėjo būti sugrąžinta ir sunaikinta. LE šią įdomią a. a. prof. A. Šapokos paremiančią prielaidą, įrašė (225 p.) ir šiandien galime jau džiaugtis, kad Mindaugo sostinės mįslė aiškėja: Vilnių galime visai pagrįstai laikyti jau nuo Mindaugo laikų sostine, paneigiančia gana vėlyvą Gedimino sapno legendą.

Vilnius kultūros ir meno lopšys

Vilnius švietimo ir kultūros židinys plačiai atskleistas kun. dr. P. Rabikausko straipsniais: Vilniaus akademija, Vilniaus jėzuitai. Tiek viename, tiek kitame yra daug kas nauja, nes paimta visai naujų duomenų iš Romos jėzuitų archyvo, atitaisoma eilė seniai kartojamų klaidų. Įdomus čia išrašas apie 1583 m. kalbėjusius Vilniaus gatvėse jėzuitus lietuviškai, t. y. pamokslavusius gatvėse. Taip pat naujas ir 1583 Akademijos vi-

(Nukelta į 3 psl.)

Juozas Bagdonas

Kompozicija (aliejus)

JUOZAS BAGDONAS - DAILININKAS REZISTENTAS

JONAS AISTIS

Dažnai pagalvoju, kad paskutiniaisiais nepriklausomybės metais tautos vaduose ir vadeliuose pasireiškusi pasidavimo dvasia mūsųose tampa tolydi ir visuotinė, apimanti ne vien politinio - visuomeninio, bet ir kultūrinio gyvenimo sritis. Be to, tai palietė ne vien tremtį, kuri yra praėjusio laikotarpio lyg ir netarpiškas tęstinumas, bet taip pat ir svetimos priespaudos prislėgtą tautos dalį, kuri, bent oficialioji, yra ano gyvenimo priekybė. Aišku, toji pasidavimo dvasia glūdi žmonių sąmonėje, ne sąmonėje, bet čia ir yra visa šio tragiško reiškinio esmė...

Tremtis ir okupacija visą žmogaus gyvenimą apverčia aukštyn kojomis. Tada labiau negu bet kada fiziškas individo išsilaikymas atsistoja prieš akis visoje savo šurkščioje nuogybėje. Reikia trūk plyšk prisitaikinti prie neįprastų svetimų sąlygų; reikia užmirti, kas buvau ir ko siekė; dažnai reikia keisti profesiją ir socialinę aplinką ir iš aukštesnės pakopos reikia leistis į žemesniąją. Tas reikšmingas ypatingai skaudžiai paliečia kultūrininkus, kurie paprastai yra pašaukimo žmonės, tai yra, kuriems Dievas tik labai retais atsitikimais prie talento pridėda ir praktišką gyslelę...

Iš visų kultūrininkų, atrodo, geriausiai gebės prisitaikinti tie, kuriems kalba nėra esminė išraiškos priemonė, kaip, sakysime, dailininkai, muzikai, šokėjai... Bet ir pastariesiems reikia šį pagrindų persiorientuoti. Priespaudoje reikia iškreipti tiesą ir tikrovę, o svetur menininkas susiduria su nelygia kompeticija ir visagale mada. Vienur ir kitur prieš menininko akis atsistoja dilema: pasiduoti, ar likti ištikimam savo menui ir savo sąžnei: ar tapyti ir lipdyti šabloninius leninus ir stalinus bei kitus vergijos atributus, ar ne? Daugis okupacijoje pasitraukė pedagogikon ir užkasė savo talentus, o kiti pasisovė vaizduoti Tulos samavo-

pakrypusi pastogė, na ir retkarčiais vargams ir rūpesčiams užmiršti koserėn supilamas karčiosios lašas... O tas mano tautos karčiosios lašas! Jam šiaime krašte sukraunami šimterio-pai didesni fondai negu dr. Razmai, ir patylo, ir su džiaugsmu, be riksmo ir reklamos... Mūsų valdovai ir kiti veiksniai laiku nesuprato, kad menininkas turi visą savo laiką ir visą savo gyvenimą paskirti menui. Apie tai kalbėti svetur yra truputį ironiška. Bet tebūnie palaimintas ir pagerbtas dr. Razmos vardas ir teįvyksta jojo svajonė! Lietuvos šiandien būtų likęs tik tas vardas, jei ne žemaičių kietas užsispyrimas. Kas būtų palikta van Beethoveno ir Čaikovskio, jei nebūtų atsiradę žmonių, kurie nebūtų sudarę jiems sąlygų pasisąvesti menui?!

Bet, belaukiant dangiškų migdolų, menininkui reikia gyventi ir kurti. Rašytojas likimo daugiau puoselėjamas, nes popierius ir rašalas dar įperkami. Dažai, drobė, akmuo, medis dalyduona, lopyta kūno priedanga,

(Nukelta į 2 psl.)

Kertinė Paraštė

REIKIA TIK STEBĖTIS

Daug kuo mūsųose reikia stebėtis. O kiekvienas nustebimas reiškia, kad dar esame gyvi. Gyvi patys, kad dar pajėgiame žmogiškai nustebti džiaugdamies ar piktindamies, gyvi ir kiti, įstengia sukurti šviesios nuostabos vertus faktus. Šį kartą tačiau čia apkalbama nuostaba ribosis vien tik mūsų kultūrinio gyvenimo užuogomis, dar detaliau — dėmesiu mūsų grožinės literatūros knyginei ir kitokiai situacijai.

Ir iš tikrųjų, reikia rimtai nustebti, kad mūsų rašytojai ir po dvidešimtmečio buvimo svetimos padangės, nedėkingiausiose rašymui sąlygose, dirbdami tiesiog veltui ir prie mikroskopinių tiražų yra dar kūrybingai gyvi. Jie rašo knygą po knygos, vertimuose susilaukdami dėmesio toli už lietuviškosios bendruomenės ribų, net darydami įtakos (kaip žemininkų kartos poezija) bandančiai varžtus nusimesti okupuotos Lietuvos šiandieninei literatūrai.

Nemažai reikia stebėtis ir pačios jauniausios mūsų rašytojų kartos buvimu, tos kartos, kuri mažiausiai turi tiesioginės atramos gimtojoje žemėje, kuri, nors užaugusi ir brendusi begalinio pasaulio platumose, vis dėlto neatitrūkusiai nuo lietuviškos bendruomenės ir nuo lietuviško rašto, pajėgi net laimėti reikšmingas mūsdiškes premijas ir aktyviai bendradarbiauti periodinėje spaudoje.

Būtume trumparegiai, jeigu nesistebėtume bent dalies mūsų organizuotos visuomenės bei pavienių šviesuolių moraline bei materialine parama kūrybiniam literatūros reikalui. Tūkstantinių "Draugo" romano konkursui dar vis atsiranda. Šimtinės sumetamos ir skiriamos ir kitų vardų literatūrinėms premijoms.

Širdis turi šoktelti kiekvienam, pamąčius Jaunimo centras, Chicagoje, Pedagoginio li-tuanistikos instituto rūpesčiu įrengtą lietuviškųjų leidinių vitriną, kur akivaizdžiai į pra-

eių kalba kiekviena nauja lietuviška knyga; kur, literatūrinis faktas pasekiant, net spaudos išskarpomis iliustruojama premijų paskyrimai, rašytojų nuotraukos ir kit. O argi ne šviesaus idealizmo pavyzdys, kai kiekvieno didesnio žmonių susibūrimo proga ar net saulėto pavasario sekma-dieniais prie bažnyčios Marquette Parke vis tenka matyti nepavargstantį knygnešį K. Rožanską su lietuviškų knygų stalu, nežūrint, kad jo ten buvimas ne vienu atveju gali atrodyti tik šaukiantis balsas tyruose. O vėlgi mėnesiniai santariečių susirinkimai Chicagoje, kur įprasta pristatyti parinktą to mėnesio knygą, ją aptarti, daugeliui dalyvių jaučiant pareigą ją čia pat įsigyti.

Tai vis faktai, kelią mūsų nuostabą pačia gerąja prasme. Tačiau nuostaba, kaip ir lazda, turi ir du galus. O tas antrasis mūsų nuostabos galas kaip tik kartais yra toks sunkus, vos bepakeikiamas ir toks didelis, kad jis savo apimtimi ir savo šešėliu užtemdo visa kita, ko mes da vis graibomės kaip spinksuolės tam-soje.

Argi nenuostabu, kad į Naująjį Pasaulį pokario metais sugrįžę, tur būt, apie 20 tūkstančių lietuviškosios inteligentijos. Su visu naujuoju prieaugliu tikriausiai tas skaičius ir šiandien nėra sumažėjęs. Jeigu tik kas penktas iš jų nusipirktų kiekvieną palankiai kritikos sutiktą knygą, tai mūsų prozos ir poezijos tiražai sukūptųsi apie 4,000. O tai reikštų, kad bent kelios leidyklos galėtų dirbti pilnu tempu, ir nereikėtų mums gėdytis prieš Lietuvoje pasilikusius savo knygų vos vos šimtiniais, ir tai toli gražu neįperkama, tiražais. Ieškoti būdų grožinės knygos tiražų pakelti turėtų būti vienas iš svarbiųjų mūsų kultūrinio užmojų. Todėl kiekviena kolonijoje būtini nauji Rožanskai, todėl bendruomenės ir įvairių organizacijų susirinkimai galėtų įsiskiepyti tradicinį ir nuolatinį visų su-eigų priedą — lietuviškosios knygos pristatymą bei jos čia pat įsigijimą. O ir atečiai tai būtų be galo svarbu, jeigu šis paprotys prigytų akademinio jaunimo sambūriuose, ne tik santariečiuose, bet ir ateitinukuose, skautuose, neolituanuose ir jų bendriniuose susibėgi-muose.

Tačiau didžiausią liūdnąją nuostabą mūsųose kelia pačios lietuviškosios periodinės spaudos menkas dėmesys savajai literatūrai. Kas kas, betgi laikraščių redaktoriai ir redakciniai laikraščių kolektyvai, at-rodo, vis yra vienokia ar kitokia prasme taigpi rašto žmo-nės, ir jiems reikalą aiškinti būtų net gėda. Bet kaip iš tik-rųjų yra? Ogi neretai mūsų laikraščiuose net pagrindinių premijų paskyrimui ar išskir-tinės knygos pasirodymui at-metama tiek eilučių, kiek me-

(Nukelta į 2 psl.)

Dail. Juozo Bagdono studijoje Washingtono, D.C. Iš kairės į dešinę: rašytojas Antanas Vaitulaitis, dail. Juozas Bagdonas, p. Viliamas ir dr. Vladas Viliamas

Šiame numery:

- Reikia tik stebėtis.
- Vilnius ir Vytautas.
- Juozas Bagdonas — dailininkas rezistentas.
- Tautos istorijos pabios.
- Lietuvių tirtovė pavergtoje sostinėje.
- V. Mykaloičio - Putino eilėraščių.
- Jeronimo Kačinsko naujos mišios apskopai bažnyčioje.
- Remarque apie savo gyvenimo ironijas.
- Užburas miestas Cuenca.
- Nauji leidiniai.
- Filimų įvairumai.
- Kultūrinė kronika.
- Akademinės prosvaitės.

JUOZAS BAGDONAS

(Atkelta iš 1 psl.)

kus pakeičia menininko nenau-
dai...

Kelių metų būvyje teko sekti dailininko Juozo Bagdono pa-
stangas. Atsirado jis Washing-
tone iš Kolumbijos. Atsivežė,
sakyčiau, ryškus atogrąžų spal-
vas, žaidamas jų vienatonių
plotų deriniu. Jei lietuviškoji
mokykla čia buvo anachroniz-
mas, tai Kolumbijos kraitis bu-
vo nedaug pažengęs. Čia reikė-
jo radikaliai keistis. Ieškojimas
savo kelio ir užtruko tuos kelis
jų praleistus metus kaimynyn-
stėje. Dailininkas čia parodė tik-
rai žemaitiško užsispyrimo ir iš-
tvėrmės. Ir reikia pasakyti, kad
kolonijoje (lietuviškoje) jis su-
silaukė didelės užuojautos, o
jau pamokymų ir patarimų,
kaip turėtų tvarkyti savo gyve-
nimą, biro, kaip iš gausybės ra-
go, ir jei jis būtų tų patarimų
klaušęs, tai nežinia, net kaip ir
kuriais garbės ir gerbūvio kal-
nais jis šiandien būtų ėjęs. Kuk-
lus, ramus, truputį ironiš-
kas, bet žemaitiškai kietas, vi-
sų tų patarimų kantriai klaušė,
o darė savo. Turtai ir prabanga
arba net pasiturintis ir sotus
gyvenimas jo tiek nežavėjo, kad
jis būtų susigundęs atsisakyti
savo pažiūrų į meną ir jojo pas-
skirti.

Iš pat pradžių čia dailininkas
Juozas Bagdonas visu entuziaz-
mu ir visa savo esybe pasileido
abstrakčios tapybos sukurin.
Atrodo, kad abstraktaus meno
perspektyvomis buvo nuosir-
dijai susidomėjęs, nes manė re-
sias plačią ir dėkingą dirvą sa-
vo drąsaus užmojo teptukui.
Tiesa, jo abstrakčios spalvos di-
dele tyli nepasizymėjo, spalvų
perėjimai skiriami plačiais da-
žais, linijos dažnai tiesios ar
laužtos, o jei ir lenktos, tai be
didelių ceremonijų.

Parodose ir dailininko studi-
joje vietiniai meno mėgėjai ir
bičiuliai, dar pilnai neįsisavinę
abstraktaus meno esmės, daž-
nai matė tariamus labai aiškius
ir konkrečius daiktus. Dailininkas,
tai girdėdamas, nuolaidžiai
šypsojosi, o žiūrovai savo ruož-
tu buvo patenkinti, kad štai va-
turėjo ir be akinių žiūrėjo tai,
ko kiti ir akiniuoti nematė...

Abstrakti tapyba, be gerųjų;

pusių, turi tą pavojingą savy-
bę, kad ji gali labai lengvai virsti
vės, kurią jie atstovaus. Taryba
turės būti slaptą, o veiks Informa-
cijos biuro vardu.

Iš Lietuvos vokiečiai nieko ilgė-
simai laikui neišleisdamas, iš Ru-
sijos teatryko kun. K. Olsauskis, CK
atstovas, JAV lietuvių katalikų
atstovas kun. dr. V. Bartuška, tad
taryba sudaryti tuo pagrindu ne-
pavyko. Buvo sudaryta asmeninių,
kuria įėjo: V. Bartuška, Vl. Dau-
mantas, J. Gabrys, K. Olsauskis
ir J. Purickis. Ji veikė kaip lietu-
vių tautos delegacija.

Kai buvo išsistatinėti memorialai
vokiečiams įvairiais aktualiais klau-
simais, vokiečiai, kiek buvo galima
spėti iš jų žodžių ir pasigimimų,
tikėjo tarybos egzistavimu ir labai
su ja skaitėsi.

Apskritai sakant, Lietuvos lietu-
viai nedaug tegalėjo, nes vokie-
čiai, turėdami juos visiškai savo
galioje, neprivalėjo su jais skaitytis.
Užsienio veiklos vokiečiai ne-
galėjo užgnaužti ir buvo priversti
su jais skaitytis. Ir skaitėsi dau-
giau, nei, objektyviai žiūrint, rei-
kėjo.

Prez. V. Wilsono paskelbtas
Lietuvių Diena. — Prasidėjo I
Pasauliniui karui JAV lietuvių
aukuro rūpintis kenčiančių tau-
tiečių šelpimu. Stengėsi įvairiau-
siais būdais surinkti tam tikslui
pinigų. Kai įvyko belgų, prancūzų,
čekų ir slovakių dienos, lietuvių
jau nebegalėjo nurimti. Jie irgi
norėjo gauti iš prezidento Lietu-
vių Dienos paskelbimą. Jie manė,
kad suorganizuojamas tokios dien-
os, kurios proga Amerikos lietu-
viai išeitų viešai į visų miestų gat-
ves ir pasiskelbtų visuose Ameri-
kos laikraščiuose, daug pagelbėtų
išgarsinti Lietuvą ir padėtų su-

Juozas Bagdonas Kompozicija (aliejus)

pasauliais, bet to paties daili-
ninko panašus dydžio Diana
(Nacionalinėje galerijoje Washing-
tone) yra visai nevykęs
paveikslas, ir nevykęs kaip tik-
tai dėl to, kad deivė nutapyta
bent dvigubai didesnio dydžio
negu natūroje, o pats paveikslas
yra portretinio pobūdžio...

Prieš kurį laiką teko aplan-
kyti dailininką Juozą Bagdoną
studijoje, kur mane sužavėjo
vienas jo ypatingo dydžio pa-
veikslas (bene 12 pėdų aukščio
ir 17 pėdų pločio!). Paveikslas
įdomus daugeliu atžvilgių. Jame
nėra daikto ar konkretaus
gamtos reiškimo, bet jis yra
nupintas iš daugelio gamtoje
sutinkamų spalvų ir atspalvių.
Tas, sakyčiau, drauge drama-
tiškas ir lyriškas paveikslas
yra sudarytas iš visos eilės spal-
vų junginių židinių ir visa jame
jungiasi į vieną ir darnią
visumą. Tai jau ne abstraktinė
tapyba, o kažkas visai nauja,
kažkokia nauja ir ypatinga im-
presionizmo atmaina. Pats pa-
veikslas, sakyčiau, sprendžia-

mas simfoninės muzikos būdu,
kur kelios skirtingo ritmo da-
lyės sužiedos į vieningą ir dar-
nią visumą.

Šį kartą suabejojau ne rinka,
bet pačia vieta. Jis yra per di-
delis ne vien privačiam bute,
bet net ir erdvokai salei. Daili-
ninkas man atvertė kortas. Jis
tą paveikslą piešė išimtinai sau...

Apžvelgęs jo naujus paveikslus,
pagalvojau, kad vargas ir
bėdos veltui nemėgė. Tai kal-
bėdamas nenoriu duoti dailini-
kui klaidingų vilių, kad štai
jojo medžiaginė padėtis bema-
nų pagerės, nors tos galimybės
nenoriu išjungti, nes ji yra
galima. Viena tačiau jau šiandien
galima visu drąsumu tvirtinti,
kad nepasidavimas tapo
gausiai atlygintas. Mėginimas
buvo sunkus, reikalavęs ryžto
ir valios, bet išeitį į didelę
kelią. Dailininką pavadinau re-
zistentu ne dėl to, kad šis įvar-
das iki piktžodžiavimo populi-
rus, bet kad atsispyrimas mene,
sakyčiau, yra lygus tai rezisten-

rinkti stambesnes pinigų sumas
nuo karo nukentėjusiai Lietuvai
sulepti.

Kai vienas kongresmanas (J. J.
Casey) pažadėjo išrūpinti tokį pa-
skelbimą, nutarė suaukti visų ro-
vių atstovų suvažiavimą, kuris ir
įvyko 1916, VIII, 17 Vilkes - Bar-
re, Pa. Nuo 19 organizacijų daly-
vavo 50 atstovų: katalikai, tauti-
ninkai ir socialistai. Suvažiavimas
nutarė: įkurti Centralinį Amerikos
lietuvių komitetą nukentėjusiems
nuo karo šelpimui; įsteigti Amerikoje
skyrus Lietuvių Dienos aukoms
rinkti; visos aukos per Centralinį
Komitetą siunčiamos JAV Raudon-
ajam Kryžiui, šis pasiūnė, Lietu-
vų, Rusiją ir Šveicariją. Sociali-
stai su tuo nesutiko. Jie reikalavo,
kad aukas rinktų sovietiniai fon-
dai, jas skirstytų savo nuostatai,
o bendrai darytų tai apyskaitas.
Kiti su tuo nesutiko. Tad LD or-
ganizatori anksčiau minėtas komite-
tas buvo sudaryta iš katalikų ir
tautininkų (po 6 am.) ir paliktas
dvi vietas socialistams.

Leidimas buvo gautas, kad LD
skiriama 1916. XI. 1. Dabar pra-
sidėjo didžiausias organizacinis
darbas. To išdavoje išdėjo 400
skyrų, suorganizuavę šimtus ir
tūkstančius rinkėjų, kurie su de-
žėmis rankose, persijusę spal-
votą rašiklį su įrašu "For Suffer-
ing Lithuania" ėjo į gatves, krau-
tuves, įmones, kalbino praeivius
ir pravažiuojančius aukoti nuken-
tėjusiai Lietuvai. Tai dieną visi
Amerikos laikraščiai rašė apie Lie-
tuvą ir jos vargus. Skyruose ir
socialistai įsijungė į rinkimą, išsi-
derėjo, kad tų skyrų, kurių var-
du rinks aukas socialistai, trečda-
lį surinktų pinigų pasius į Lietu-
vą jį nurodytoms organizacijoms.
Visi rinkėjai stengėsi surinkti
daugiausia aukų, bet daugiausia
surinko San Francisko Kastantus
Norkus ir Baltimore — Viktori-
ja Venciuviene (po 900 dol.).

Pagal Am. Raud. Kryžiaus ap-
skaičiavimą, paskelbtą LD davė
\$176,863.28 aukų. Iš jų \$49,500.00
pasiegti: J. Sveicarija (kun. A.
Steponaičio vardu) — \$35,000.00
ir J. Petrogradą (Globos ir Grūdo
draugijoms) — \$14,500.00. Vėliau
pinigų persiuntimas buvo sulauk-
tas, nes lietuvių negalėjo sutarti
kam siųsti, be to, JAV pradėjus
karą su vokiečiais nenorėjo siųsti
pinigų į priešo kraštą, ir pinigai
buvo "išaldyti" iki karo pabaigos.

Wilkes - Barre konferencijoje
Centralinis Komitetas buvo suda-
rytas tik LD pravedimui, bet tauti-
ninkai jį norėjo laikyti ir toliau,
todėl katalikai (1917. I. 15) iš to
komiteto pasitraukė (išskyrus
pirm. adv. J. S. Loppato). Jame
iki vieni tautininkai. Tada J. CK
kooptavo 5 sanderius ir būstinę
iš Wilkes - Barre perkėlė į New
Yorką. Ir tų pačių metų liepos 12
sujungė su Lietuvos Gelbėjimo
Fondu (kaip lygiagrečius, vienos
srovės junginius). Aukos plaukė
ir toliau. Dar surinko apie \$50,000.

Iki karo pabaigos Am. Raud.
Kryžius esą pinigų procentų buvo
išauginti iki \$139,000. Už juos nu-
pirko drabužių, ligoninėms ir rankių
bei vaistų ir 1919. VI. 12 nusuntė į
Lietuvą. Pristatymo ir administra-
cijos išlaidas — \$59,000.00 apmo-
kėjo Am. R. Kryžius iš kitų savų
fondų.

Tedgi visa ši akcija, sudėjus
aukščiausiai suminėtas sumas, yra
daugiau \$297,500.00. O atsimenant tą
faktą, kad kai kurios vietovės pi-
nigius siuntė tiesiog į Lietuvą, skai-
čių galima apibendrinti iki \$300-
000.00.

Nors LD iniciatyva kilo Penn-
sylvanijos lietuvių katalikų tarpe,
bet įvykdėta visų lietuvių ir visos
Lietuvos naudai. LD svarbus įvy-
kis piniginiu žvilgsniu, bet dar
svarbesnis propagandiniu.

Vincentas Liulevičius
(Pabaiga)

KERTINĖ PARAŠTĖ

(Atkelta iš 1 psl.)
džiotojų ar žuvininkų klubo
susirinkimui.

Kad kalba nebūtų vien abst-
rakti bendrybė, tos liūdnosios
nuostabos iliustracija tebūna
"dėmesys" Lietuvių rašytojų
draugijos pastarųjų premijų
paskyrimui. Nuo fakto praėjo
jau beveik mėnuo. Per tą lai-
ką pirmuosiuose mūsų spau-
dos puslapiuose didžiosiomis
antraštelėmis mirgėjo ir De
Gaulle, ir Kosyginas, ir Rode-
zija, ir vienokios ar kitokios
demonstracijos Vietname, o
dvejų metų rinkinių mūsų
knygų premijavimas tapytė-
tas tik oficialiai gauta. Rašy-
tojų draugijos valdybos kelių
eilučių informacija, nepride-
dant jokio savojo komentaro
ir žinutę išspraudžiant sunkiau-
siai surandamame puslapyje
kamputyje ar tiesiog į įter-
piančią Chicago koresponden-
cijų skyrių, lyg čia būtų tik
smulkus, vienos Chicago reik-
kalas.

Spauda net neatkreipė dė-
mesio į gana prasmingą rei-
škinį, kad Jaunimo metuose
reikšmingiausia mūsų literatū-
ros premija atžymimas kaip
tik jau čia brandusio jaunimo
atstovas Kazys Almenas. O

cijai, kuri vyko neseniai Lietu-
vos giriose, ji yra tokio pat po-
būdžio ir tokios pat reikšmės.
Baigdamas noriu pastebėti,
kad pasisekimas nėra meno
tikslas ir net paties talento lai-
das. Dažniausiai ir tikras daili-
ninkas sulaukia pasisekimo tik
miręs, kurtais gilioje senatvėje
ir tikrai labai išimtiniais atsi-
mais amžiaus žiedė.

Bet svarbiausia yra tai, kad
lietuviškosios diasporos kultū-
rinė rezistencija šiandien yra
vienintelė kovos rūšis su sve-
tima priešpoda. Štai dėl ko
yra pagarbos vertas kiekvienas
nepasidavęs menininkas.

P. ŠILEIKIS, O. P.
Ortopedas, Protezistas
Aparatai-Protėzai, Med. ban-
dazai, Spec. pagalba kopoms
(Arch Supports) ir t. t.
ORTHOPEDIOS TECHNIKOS LAB.
2850 W. 63rd St., Chicago 28, Ill.
Tel. Prospect 6-5084
Val. 9-4 iki 6-8. Seštad. 9-1

DR. ANNA BALUNAS
AKIŲ, AUSŲ, NOSIŲ IR
GERKLIO LIGOS
PRITAIKO AKINIUS
2858 West 63rd Street
Val. Seštadienį 10-1 val. Treči-
dienį uždarė. Ligoninė priiman-
ti susitarus.
Ofiso telefonas: PR 8-3229
Res. tel. Wabrook 5-5076

DR. K. G. BALUKAS
AKUŠERIJĄ IR MOTERŲ LIGOS.
GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA
6449 So. Pulaski Road (Crawford
Medical Building) Tel. LU 5-6446
Pirmą ligonius pagal susitarimą.
Jei neatliepia, skambinti MI 3-0001

DR. S. BIEŽIS
CHIRURGAS
Valandos: kasdien nuo 1 iki 2; tre-
čiadieniais uždaryta. Antradieniais ir
penktadieniais vak. nuo 7 iki 8 val.

DR. VL. BLAŽYS
PLAUČIŲ IR VIDAUS LIGOS
2801 West 63rd Street
Kampus 6300s ir California
Val. Seštadienį nuo 6-8 val. vak.
Seštad. 2-4 val.
Trečiadienį ir kitu laiku pagal sutartį
Ofiso tel. 476-4042
Resid. tel. Wabrook 5-3048

DR. C. K. BOBELIS
Inkstų ir šlapimo takų chirurgija
Tel. 695-0533 — Elgin
425 N. Liberty Street
Route 25, Elgin, Illinois
Valandos pagal susitarimą

PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
Val. pirm., ketv. 1-4, vakar. 7-9,
antr., penkt. 1-5, treč. ir šešt. tik
susitarus

DR. S. J. M. BUDRYS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir alergija
2751 West 51st Street
Valandos: pirm., antr., ketv. 2-9
val., penkt. 10 v. r. iki 9 v. vak.
Seštad. 10 v. r. iki 1 v. popiet.
Ligoninė prima pagal susitarimą.

apie Antano Jasmanto premi-
juotąjį "Gruodą" vienas mūsų
literatūros autoritetas, gavęs
ir perskaitęs rinkinį Lietuvoje,
rašo: "Antano Jasmanto
GRUODAS vertas užimti lie-
tuvių literatūroje vietą tarp
įspūdingiausių, turiningiausių
mūsų poezijos rinkinių. Klasi-
nė forma čia siejasi su moder-
naus žmogaus išgyvenimais bei
įvairiais". O kiek dėmesio
šiai knygai ir jos premijavimo
faktui skyrė lig šiol mūsų
spauda?

Užbaigti reikia vėl su nuo-

Ofs. 435-4477; Res. PR 8-6960
DR. E. DECKYS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
SPECIALYBĖ — NERVŲ IR
EMOCINIS LIGOS
(CRAWFORD MEDICAL BLDG)
6449 So. Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą

Res. GI 8-0873
DR. W. M. EISIN-EISINAS
AKUŠERIJĄ IR MOTERŲ LIGAS
6132 So. Kedzie Ave., WA 5-2674
Valandos pagal susitarimą. Jei ne-
atliepia, skambinti MI 3-0001

Ofs. HE 4-1414, Res. RE 7-486
DR. B. SAIZONAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė akušerija ir moterų ligos
2454 West 71st Street
(71-oje ir Campbell Ave. kampas)
Val. kasdien 1-3 ir 6-8 val. vak.
Sešt. 12-1 v. d. p.
Trečiadieniais uždaryta

Ofs. tel. PR 8-2229
Namu — rez. PROSPECT 8-9081
DR. JANINA JAKŠKEVIČIUS
JAKŠKAI
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
VAIKŲ LIGOS
3656 West 63rd Street
Pirm., antr., ketv. ir penkt. nuo
11 iki 1 val. ir nuo 4 iki 7 v.
Seštad. nuo 1 iki 4 val.

Ofs. PR 6-0022, Res. PR 8-6960
DR. E. JATULIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika
2815 W. 71st Street
Ofs. val. kasdien nuo 6 iki 9 v. v.,
sešt. 11 iki 4 val. popiet; arba susi-
tarus.

Ofs. tel. PO 7-6000, rez. GA 2-7378
DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
5844 West 63rd Street
Val. kasdien nuo 1-4 p. p. ir 6
iki 8 val. Trečiadienį ir šešt. uždaryta

Tel. GRowhill 6-1595
DR. ALDONA JUŠKA
AKIŲ LIGŲ SPECIALISTE
PRITAIKO AKINIUS
2422 West Marquette Road
Valandos: 9-12 ir 7-9 v. v. pagal
susitarimą. Išskyrus trečiadienius u-
ždaryta

Ofs. ir buto tel. OLYMPIC 2-1281
DR. F. V. KAUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 So. 49th Court, Cicero
VAL. kasdien 10-12 ir 4-7. Trečiadienį
ir šeštadienį tik susitarus.

Ofs. 585-2525, Res. TR 3-0281
DR. ALG. KAVALIŲNAS
VIDAUS IR KRAUJO LIGOS
5540 So. Pulaski Road
Pirm., antr., ketv. ir penkt. nuo
2-4 ir 6-9 ir pagal susitarimą.

Tel. REliance 5-1811
DR. WALTER J. KIRSTUK
(Lietuvis gydytojas)
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3925 West 59th Street
Val. Pirmad., antr., ketv. ir penkt.
nuo 9 iki 11 v. r. ir nuo 6-8 v. v.
vak. vak. Seštad. 12-4 val. trečiadienį
uždaryta

Tel. ofs. ir buto OLYMPIC 2-4159
DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
4938 W. 15th Street, Cicero
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vak.
Išskyrus trečiadienius
Seštadieniais 12 iki 4 popiet

DR. IRENA KURAS
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
KODIKŲ IR VAIKŲ LIGŲ
SPECIALISTE
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue
Pirmad., antr., ketv. ir penkt.
nuo 11 val. iki 1 v. p. p. ir nuo
6-8 val. vakar. Trečiadienį
nuo 11 val. ryto — 1 v. p. p. Seštad. 11
val. ryto iki 3 val. p. p.
Ofs. tel. RE 7-1168.
Res. tel. 259-2919.

DR. MARIJA LINAS
AKUŠERIJĄ IR MOTERŲ LIGAS
2817 West 71st Street
Telefonas HE 6-3545
(Ofs. ir rezidencijos)
Valandos pagal susitarimą

Ofs. PR 8-7773, Res. PR 6-4732
DR. A. MACIUNAS
CHIRURGAS
2858 West 63rd Street
Valandos: pirmad., ketv. 5-8
antr., penkt. 1-4
Prilūmė tik susitarus

staba, kad mes tiesiog persi-
plėšiam ir pavargstame besirū-
pindami tais reikalais, kurie
šiandien sensacija, gi rytoj ar
poryt jau pamiršti ir palaidoti.
o visai nemokame pasverti
tų faktų, kurių kūrybinis re-
zultatu tauta dalinsis tada,
kada mūsų visų ir pelenai se-
niai jau bus pamiršti. Todėl
ir norėtusi, kad tos tamsios ir
liūdnos nuostabos šaltinių mū-
šos būtų ko mažiau, o
šviesiosios nuostabos verdenės
trykštų iš kiekvieno mūsų
širdies, gaivindamos, skatinda-
mos ir tinkamai atžymėdamos
kiekvieną kūrybinės plunksnos
laimejimą.

k. b.

Ofs. HE 4-1818, Res. PR 8-9601
DR. J. MESKAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Specialybė vidaus ligos
(71-oje ir Campbell Ave. kampas)
Val. kasdien 9-11 ryto ir 4-8 v. v.
Sešt. 9 v. r. — 2 v. p. d.

DR. JULIA MONSTAVIČIUS
Vidaus ligos
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
10748 S. Michigan, Chicago 28, Ill.
Tel. ofs. Pullman 5-6766
Namu: REVER 5-3946
Pirm., antr., ketv. — 6-8
v. v.; Seštad. 1-3 v. p. p. Kitom
dienom uždaryta.

Tel. ofs. PR 6-7800; Namų 925-7697
DR. A. PUSTELNIKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
SPECIALYBĖ VIDAUS LIGOS
5159 South Damen Avenue
Valandos: 1-9 v. p. p.
Išskyrus trečiadienį

Tel. 423-2660
DR. E. RINGUS
RENTGENOLOGAS
8760 S. Kedzie Ave.
Val. pirmad., antr., ketv. ir penkt.
nuo 8 v. r. iki 9 v. v. Trečiadienį
Sešt. 8 v. r. iki 3 v. popiet

DR. ZIGMAS RUDAITIS
SPECIALYBĖ ORTOPEDIJOS LIGOS
2745 West 69th Street
Priešais Sv. Kryžiaus ligoninę
VAL. Pirmad., antr., ketv. penkt.
nuo 9 iki 11 v. r. ir nuo 6-8 v. v.
Seštad. nuo 2-4. Trečiadieniais ir
kitu laiku susitarus telefonu
Tel. REPUBLIC 7-2290

DR. ANT. RUDOKAS, Opt.
Tikriname akis ir pritaikome akinius,
keičia stiklus ir lęšius
4455 S. California Ave., YA 7-7381
VAL. 1 v. p. p. iki 5 v. v. kasdien,
trečiadieniais uždaryta. 2 v. p. p.
nuo 10 v. r. iki 1 v. popiet.

DR. LEONAS SEIBUTIS
INKSTŲ PUSLIES IR PROSTATOS
CHIRURGIJA
Ofs. 2454 West 71st St.
Val. antr., antr., ketv. ir penkt.
ketvirt., nuo 2-5 po pietų
Ofs. telefon. 776-2380
Rez. telef. PR 6-6730

DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Adresas: 4255 W. 63rd Street
Ofs. tel. REliance 5-4410
Res. tel. GRowhill 6-0617
Valandos: pirm. ir ketv. nuo 12 iki
2 v. p. p. ir nuo 7 iki 8 v. v.; antr.
ir penkt. nuo 12 iki 2 v. p. p. ir
vakarais pagal susitarimą.

DR. P. STRIMAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir chirurgija
Marquette Park ofs. 2450 West
71 Street, telefonas 925-8296
Res. tel. WA 1-6085
Valandos: 10-12 v. r. ir 7-8 v. vak.
Sešt. 10-12 v. r. ryte.
Kitas ofs. GRowhill 4-2996
Ave., tel. CL 4-2996
Valandos: 2-5 v. popiet kasdien
Seštadieniais ir trečiadieniais
abu ofisai uždaryti

DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
BENDRA PRAKTIKA IR MOTERŲ
LIGOS
Ofs. ir rez. 2652 W. 59th St.
Tel. PROSPECT 8-1223 ar PR 6-5577
Ofs. val.: Pirm., antr., trečiadienį
ir penkt. nuo 2 iki 4 ir nuo 6 iki 8
v. v. Seštad. 2-4 v. popiet ir kitu
laiku — pagal susitarimą.

Of. tel. HE 4-2133, Namų GI 8-6168
DR. V. P. TUMASONIS
CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Prilūmė ligonius tik susitarus
Val. 2-4 p. p. ir 6-8 p. p.
Trečiadienį uždaryta

Telefonas — GRowhill 6-2823
DR. A. VALIS-LABOKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2524 West 69th Street
Specialybė AKUŠERIJĄ IR
MOTERŲ LIGAS
VALANDOS: 1 iki 4 ir 6 iki 8 v. v.
Seštadieniais 1 iki 4 val.
Trečiadieniais uždaryta

Tel. PROSPECT 6-9400
DR. ONA VASKEVIČIUS
(VASKAS)
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
6248 So. Kedzie Avenue
Ofs. val. kasdien, 6-8 v. v.
Tik svarbiais atvejais susitarus

Tel. ofs. PR 6-6446, rez. HE 4-5150
DR. F. C. WINSKUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3107 West 71st Street
Val. 3 iki 4 p. p. ir 7 iki 8 v. v.
Trečiadienį, pagal sutartį.

TAUTOS ISTORIJS PABIROS

Lietuvių konferencijų banga 1916 m.

(Tėsinys ir praėjusio seštad.)
**b. Antroji Lausannos konferen-
cija.** — Pirmoje Lausannos kon-
ferencijoje nedalyvavo Lietuvos
atstovai, tad, jiems čia esant, įvy-
ko vėl Lausannos (antroji) konfe-
rencija tuoj po pavergtųjų tautų
kongreso (1916. VI. 30—VII. 4).
Dalyvavo tie patys, kaip ir pirmoje
Lausannos konferencijoje, tik
išvykus M. Yčui su Karuža, atvy-
ko kun. dr. V. Bartuška ir kan.
Prapuolenis (iš Italijos). Na, ir
atstovai iš Lietuvos.

Šioje konferencijoje nieko esminio
nepriimta, o tik patvirtinta I
Lausannos konferencijos nutari-
mai, papildyta ir kai kurios deta-
lės išvystytos. Esminis nutarimas:
"siekti politinės nepriklausomybės
atgavimą".

Pirmojo Lausannos konferen-
cijoje atsižvelgta į M. Yčo poziciją,
kaip Rusijos valstybės dūmas at-
stovo ir lietuvių Centrinio Komite-
to pirmininko pareigas. Šioje
konferencijoje re

VILNIUS IR VYTAUTAS

(Atkelta iš 1 psl.)

ceretoriaus laiškas bei kt. Ne mažiau įdomi ir kun. R. Krasausko apžvalga apie Vilniaus kunigų seminarijas, vyskupus, paremta taip pat ir nauja archyvine medžiaga. Prof. dr. A. Rukša ilgame straipsnyje apžvelgia poezijinių Vilniaus univ. iki mūsų dienų, o V. Kulbokienė — įvairias Vilniaus mokyklas, jų tarpe ir Vytauto D. gimnaziją, kurios v. s. s. neseniai minėjome 50 m. sukaktį. Trumpai peržvelgti ir Vilniaus archyvai, bibliotekos, kur suminėti ir žiaurūs mūsų kultūros turtams 1939 sovietiniai šeiminkavimai, visoki archyvinio ir bibliotekinio turto grobimai. Dr. P. Reklaitis peržvelgia Vilniaus pilis, meno paminklus, o su V. Vizgirda ir Vilniaus meno mokyklas. J. K. Karys rašo apie Vilniaus pinigų kalyklą, kun. R. Krasauskas nauja duoda apie Vilniaus vyskupiją bei su ja susijusių įdomių kultūrinių įvykių. Čia reikia priminti, kad įdėta foto nuotrauka seniausiųjų, dar priešmažvydinių poterių įrašų.

Kita vilniana

Vilniaus straipsnių būrys šiais apžvalginiais dar neišsemtas. Jų dar visa gausa. Iš svarbesniųjų: plk. K. Ališausko Vilniaus užėmimas, prof. dr. D. Krivicko Vilniaus byla, P. Čepėno Vilniaus lietuvių 1917 konferencija, V. Rasteno Vilniui Vaduoti Sąjunga, V. Kulbokienė ir kitų Vilniaus lietuvių dr. jos, Vilniaus lietuvių komitetas ir St. Zymanto Vilniaus mst. ir srities komitetas. Vilnianai priklauso dar ir Vilniaus kai kurie laikraščiai, patekę į šį tomą. Tai Vilniaus žinios (A. Mažiulis), Viltis (A. Merkelis), Vilniaus Rytas (V. Kulbokienė), Vilniaus Aidas ir Vilnius (nepasirašyti, matyt, paimti iš Vyt. Steponaičio Vilniaus lietuvių spaudos 1931) bei kt.; taip pat ir Vilija (A. Mažiulis) su dr. J. Basanavičiaus laiško ištrauka ir reta Vilijos darbininkų su dr. J. Basanavičiumi ir kitais nuotrauka. Vilnius gausiai iliustruotas, nors jų dalis per tamsi. Iš įdomesnių nuotraukų laikytinos yra Brauno Vilniaus planas, Vilniaus lietuvių dviklasė mokykla (mokiniai su dr. J. Basanavičiumi, Em. Vileišiene, J. Kairiūkščiu ir kt.) 1910, Viltininkai ir eilė paties Vilniaus miesto gana gerų nuotraukų.

Vilniaus vardas

Visą Vilniaus straipsnių būrį

tenka užbaigti dar vienu itin svarbiu, tai Vilniaus vardo straipsniu. Įvairiai svetimieji tą Vilnių rašo, įvairiai ir jo vardą kildina. Deja, tik pirmą kartą turime tokią plačią Vilniaus vardo apžvalgą, kurią davė prof. dr. A. Salys. Jam Vilniaus vardas nuo Nerio įtako Vilnios. Ir senasis jo vardas buvęs Vilnia (iš šios lyties paimtos ir svetimšios lyties), o tik vėliau jau virto Vilniumi. Šis prof. A. Salo straipsnis yra itin vertingas ir savaip užbaigia visą Vilniaus straipsnių, tiek istorinių, tiek kultūrinių būrį, nes senas ir savas miesto vardas labai įdomiai derinasi prie Vilniaus mindauginės Lietuvos sostinės ir tampa sprągiu kaulu imperalistiniams vilkams, siejantiems Vilnių su Vilija.

Vytautas

Be Vilniaus būrio, kuris prasišovė plačių istorinių apžvalgių straipsnių gausa, pats svarbiausias liuanistikai yra Vytautas, žymaus mūsų istoriko prof. dr. Z. Ivinskio parašytas, kuris paskutiniiais metais skaito Rytų Europos ir Pabaltijo kursų Bonnos univ. Vytautas sena prof. Ivinskio silpnė, nors ta silpnė tik gera prasme. Prof. Z. Ivinskio veik visi darbai priešvytautinė ir vytautinė Lietuva. Su Vytautu ir jo mirtimi jis „laužydavo istoriko piunksną“, jei prisimeni T. Narbutą, kuris sakėsi nulaužęs plunksną su Liublino unija. Ir dabar Vytautui prof. Ivinskis atidavė tikrai didelę ir gana naują duoklę, nors savu laiku Lietuvoje buvo ir jaunųjų istorikų išleista Vytauto monografija. Ir kai ši monografija šiandien taip retai randama, tai prof. Ivinskio apžvalginis Vytautas, bus ne vienam dideliu pagalbinu šaltiniu ir monografijėle. Drauge su Vytautu susiję apžvelgti J. K. Kario Vytauto pinigai, Vytauto ženklas. Prie jo vardo prisilieja prof. dr. A. Rukšos ir kt. parašytas Vytauto D. universitetas bei kiti jo vardu pavadinti straipsniai.

Vytenis

Vilnius ir Vytautas šiam tomui duoda spūdį. Deja, yra dar vienas ir daugeliui veik nežinomas Lietuvos valdovo vardas, — tai Vytenis, kurį aprašė taip pat prof. Ivinskis, dejas, pasakyčiau kažkodėl jį nuskriausdamas, palikdamas lyg kitų valdovų šešelyje. Ir jei kiti Lietu-

vos valdovai susilaukė dar nepriklausomybės metais monografijų (Mindaugas, Kęstutis, Jogaila, Vytautas, Švitrigaila), tai Vytenį kažkodėl užmiršome. Tiesa, negausu šaltinių. Bet šiaip ar taip Vytenis buvo tikrai didelis Lietuvos valdovas ir, drįsčiau pasakyti, kad be Vytenio vargu ar būtų buvusi savarankiška Vytauto Lietuva. Vytenis Lietuvą paveldėjo tikrai labai sunkiu metu, dar tebekunkuliuojančia tėvonijos laisvių ir teisų kovomis, kurios dar nebuvo galutinai nurimusios po Mindaugo nužudymo. Apie 30 m., tai labai trumpas dar metas. O tuo metu Vokiečių ordinas jau visuotinai pavergė lietuvių gimnaciūsus prūsus, buvo jau paveręs šiaurines baltų gentis, nepriklausomybę prarado pietinės Jotvos gentys, baigė sutirpti ir rytinės — galindai, taigi buvo likęs branduolys, pats vidurys. Ir štai šiuo metu Vyteniu, tam nekrikščioniškos Lietuvos valdovui, prieš kurį telkiamas visas ano meto krikščioniškas pasaulis, kai popiežiaus bulomis ir privilegijomis apdovanotas Vokiečių ordinas turi vienas teisę pakrikštyti didelį pagonių kraštą — Lietuvą, tam Vyteniu pavyksta surasti nepaprastą sąjungininką krikščionių ir net vyskupą, būtent Rygos arkivyskupą. Vytenis, tas nekrikščionis, tampa Rygos arkivyskupo globėjas ir gynėjas. Koks tai svarbus diplomatinis laimėjimas V. Europoje, kai Rygos arkivyskupas turi pagalbos prašyti nekrikščionių Lietuvos valdovą, kad apsaugotų nuo to paties ordino, kurį savo apsaugai (kalavijuočius) buvo įsikūręs. Ar šis laimėjimas nebus išgelbėjęs Lietuvos valstybę? Ar ne šiuo metu Vytenis ir sustiprina vakarinę ir rytinę Lietuvą? Ar ne šis laimėjimas leido palikti Lietuvą Gediminui tokią, kad vakarinė Lietuvos siena maždaug pastovi išliko? Taigi, šiaip ar taip Vytenis atbaigė Mindaugo Lietuvą jungti ir išsaugoti jos vakarines sienas. Be Vytenio Lietuvos, be jo diplomatinio ir karinio genijaus nebėbūtų buvę Vytauto Lietuvos. Ir, dejas, šis Lietuvos valdovas, nesulaukęs savu laiku monografijos, šiam tome trumpai tduotas, trumpai teisryškintas, paliktas Vytauto šešelyje. Antra, Vytenio keliolika metų laikyta Rygoje igula, leido atsistoti ir šiandieninių lietuvių giminėms. Portus Semigallorum kairėje Dauguvos istoriškai Vytenio savaip perkeliamas ir dešinėje jos pusę, taigi baltiškosios — lietuviškosios žemės pradedamos surinkti. Tai

(Viena paskiausių nuotraukų)

Vincas Mykolaitis-Putinas

Bachas

Mišios h-moll

Ši naktis kaip bažnyčia be Dievo.
Joj šalta, nyku ir gūdu.
Jos aukštyje vieniši žingsniai
Skamba šurpiu aidu.

Samanoti pilorių kamienai
Glūdi sutęsę ore, kaip žvėdos.
Nežaisči čia saulėtai dienai
Spalvingų vitražų lange.

Einu tamsumoj kaip valduoklis,
Sustoju kerčioj susigūžęs.
Ir štai girdžiu, kaip svirpa
Vidurnakčio varpo dūžis.

didelio kario ir ano meto pasaulinio diplomato Vytenio laimėjimas. Ir nors istorikai, neišskiriant ir paties prof. Ivinskio šešelyje. Antra, Vytenio keliolika metų laikyta Rygoje igula, leido atsistoti ir šiandieninių lietuvių giminėms. Portus Semigallorum kairėje Dauguvos istoriškai Vytenio savaip perkeliamas ir dešinėje jos pusę, taigi baltiškosios — lietuviškosios žemės pradedamos surinkti. Tai

tytikrai didelio diplomatinio talinio diplomato Vytenio laimėjimas. O Gediminas jau bus palisavinęs savo brolio Vytenio mokyklą, kurioj subrendo ir Alzirdas. Todėl anglų kalba LE Lietuvos diplomatu laiko Algirdą (taip ir svetimieji parašė), bet vertėtų jau dabar persvarstyti ir pirmuoju dideliu Lietuvos diplomatu padaryti Vytenį, nes pasidaryti Europoje arkivyskupo pagonių globėju reikė-

Sugrojo pilorių kamienus
Garsai ne šios žemės preliudo,
Prasipūtė akmenio sienos,
Ir gotikos skliautas sujudo,

Ir fugų melodijų srautai
Vyniojasi vienas po kito, —
Pravirko sustingę piloriai
Iš kieto ir šalto granito.

Pravirko ir mano krūtine,
Širdies gilumoje neramu.
Ir sunkios blakstienos sudrėko
Ne skausmo, — paguodos verksmu.

Įpynę mane į tą naktį
Skambios politonijos tonai.
Tie skaidrūs preliudai, tos fugos,
Tie dieviško meistro vargonai.

Jis sėdi kaip viešpatas tam soste,
Jo akys lyg žvaigždės žėri.
Jo rankų palaiminti pirštai
Man kuria ir grožį, ir gėrį.

Ir šitai atgyja bažnyčia,
Jau aušta rytai pro ūkus,
Jau švinta spalvingi vitražai,
Jau grįžta Dievas žmogus.

Jau Kyrie chorai pragydo,
Jau Gloria gaudžia trimitai,
Ir Credo jau skliautuose skamba
Su pergalės saulėtu rytu.

Ilgai tu kape netrūnėsi,
Bet kelsiesi trečiąją dieną
Ir žemei džiaugsmingai apreišis
Tą didelę, linksną naujieną.

Jog menkas buvai ir bejęs,
O šiandien kaip Dievas esi.
Jog gieda tau garbę ir slopę
Ir žvaigždės, ir saulės šviesi.

Hosanna! — sugriaudėjo chorai,
Tampamai ir triubos, ir stygos.
Aukštai tu žmogau, atsistojai,
Karaliams ir Dievui tu lygus.

Taip skamba granito piloriai,
Ir aidi tie dangiški tonai,
Ir virpa tas gotikos skliautas,
Kur griaudėjo Mistro vargonai.

Jis sėdi kaip viešpatas soste,
Jo veidai tie dangiški tonai,
Nuo jojo tokatų ir fugų
Tamsi pasitraukė naktis.

Nuo jo daugiabalsio stebuklo
Vitražų šventieji atgyjo —
Antai kankinys padrasintas
Nebijo aštraus kalavijo.

Ir veiziu nurimęs į aukštį,
Ir rėpėstis veide atlyžo.
Ir gotikos rūsių šventovė
Dievas grįžo!

1961. I. 19
(Iš naujausio rinkinio „Langas“)

laiko Mindaugui, tai Lietuvos istorijai tikrai prikels ir nelaimingąjį povaikį Vytenį, kuris yra mindauginės Lietuvos tęsėjas.

Kiti Lietuvos istorijos straipsniai

Šiam tome Lietuvos istorijai priklauso dar eilė labai svarbių straipsnių. Iš jų Vykintas (Z. Ivinskis) o kiti daugiausia prof. dr. K. Avižonio parašyti: Višnioveckiai, Vitebskas ir jo kunigaikštija, Vladimirai, Vladislavai, Volinija, Vorskla, Vosyliai, Voskresensko metraštinis ir eilė smulkesnių; J. K. Kario Vytis; kun. R. Krasausko Vyriausiasis Tribunolas; J. Audėno Vyriausiasis Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas (Vlikas) ir Vyriausiasis Lietuvių Komitetas, kuris, dejas, kiek menu, Lietuvoje kitu vardu buvo, t. y. Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas, nes 1942 Nepriklausomoji Lietuva ir kita slaptoji spauda vadino ir rašė Likas (LIK), kuris veikė šalia TT (Tautos Tarybos), o Vyr. prisidėjo ar ne 1943. Ir kai susitarė bendram darbui, tai prie LIK buvo pridėta V, būtent Vyriausiasis Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas. J. Audėnas, dalyvaugęs tada pasitarimuose, galėtų atsiminti, kad ilgai kluiavo ir vardas, nes tiek socialdemokratų, tiek v. liaudininkai visur pabrėžė komiteto žodį, o dešimtosios — tarybą, kaip savąjį. Su Lietuvos istorija susiję ir Vokietijos Vilhelmai (P. Čepėnas) bei prof. dr. J. Jakšto Vokietijos istorijos dalis. Taip pat ir mūsų naujosios istorijos šiuurpliausias lapas — Vorkuta, kurią parašė A. Bendorius. Yra ir daugiau svarbių, nors ir smulkių straipsnelių, pvz. prof. Z. Ivinskio Višmutas, nors visai neaišku, kodėl jis duotas išskirpytu lietuvišku vardu, kai galėtų būti koks nors Višmantas ar net Viešmantas. Taip pat S. Sužiedelio Voruta, plk. K. Ališausko Vytinė rinktinė ir visa eilė kitų, tegu ir smulkių, bet svarbių mūsų istorijai. Galėčiau suminėti ir prof. dr. J. Puzino pristorinius, k. a.: Virvelinė keramika. Visdergiai, Viskiautai ir kt.

Smulkioji istorija

Šio tomo smulkioji, būtent vietovijų istorija yra gausi. Ją davė A. Bendorius, kun. P. Jautis, kun. R. Krasauskas, V. Kulbokienė, M. Nauburas ir dar vienas kitas. Iš svarbesniųjų reikia suminėti Viešintos (P. Jautis), Viešvilė (M. Nauburas), Vygriai (R. Krasauskas), Vievis (A. Bendorius), Vija (V. Kulbokienė), Vilijampolė (Nukelta į 4 psl.)

LIETUVYBĖS TVIRTOVĖ PAVERGTOJE SOSTINĖJE

ATSIMINIMŲ PYNĖ IŠ PIRMOS LIETUVIŠKOS GIMNAZIJOS

Pernai, minint 50 metų sukaktį nuo Vytauto didžiojo gimnazijos Vilniuje įsteigimo, Draugo kultūriniam priede 1965 m. gruodžio 31 d. buvo išspausdintas išsamesnis straipsnis apie šią pirmąją lietuvišką gimnaziją. VDG-jos auklėtiniai, gyvenę laisvame pasaulyje, rengiasi šią sukaktį iškilmingai paminėti 1966 m. gegužės 28—29 d. Chicagoje. Dalis VDG auklėtinių yra pavergtoje Lietuvoje, nemaža jų pasklidę įvairiuose laisvojo pasaulio kraštuose, ypač JAV-se. Nedaug jų tegalės dalyvauti gimnazijos minėjime Chicagoje, o ir čia susirinkusiems tebus įmaroma prisiminti, pasipasakoti tik mažą dalelę to, kas jų pergyvent, besiekiant mokslo VDG-jė, bręstant sąmoningais lietuvišiais, ugdam tautinį atsparumą bei kovojant dėl lietuviybės išlikimo Vilniuje ir Vilniaus krašte. Todėl išliko mintis kreiptis į kelis buvusius VDG-jos mokytojus ir eilę jos auklėtinių laisvajame pasaulyje, prašant jų atsiminimų bei pasisakymų gimnazijos 50-mečio proga. Jų atsiminimų bei pasisakymų pynė norime pasidalinti ne tik savo tarpe, bet ir su plačiąja lietuviška visuomene, tikėdami, kad jie daug kam bus įdomūs, be to, užfiksuoti spaudoje, nebenugrims užmarštin, o papildys savo kukliu įnašu Lietuvos kultūros istorijos lapus. Pateikiant šiuos

akivaizdžių gimnazijos veiklos liudininkų atsiminimus, ypatingai gaila, kad gimnazijos 50-mečio proga negali čia gyvu žodžiu pasisakyti abu jos žymieji direktoriai. Vienas iš gimnazijos kūrėjų ir pirmasis jos direktorius profesorius Mykolas Biržiška, vos prieš nepilnus ketverius metus miręs Kalifornijoje, būtų galėjęs dar daug papasakoti apie šią pirmąją lietuvišką gimnaziją. Laimė, jis yra daug parašęs, ir jo veikaluose galima rasti nemažą autentiškos medžiagos gimnazijos istorijai. Tai brangus palikimas, ypač buvusiems gimnazijos auklėtiniams. Antrasis gimnazijos direktorius Marcelinas Šikšnys, per 18 metų jai sėkmingai vadovavęs lenkų okupacijos metu, tebegyvena sulaukęs giles senatvės Vilniuje. Labai pasigendame jo — matematiko ir poeto — žodžių, jo gausių atsiminimų apie VDG-jos auringus pergyvenimus. Deja, dėl nelemų, visiems gerai žinomų priežasčių jis negali laisvai pasidalyti su mumis tais savo vertingais atsiminimais.

Marija Sirtautienė

★

PROF. ADOMAS VARNAS (gimęs 1879. I. 1 d. Joniškioje, šiaulių aps.) vienas iš ryškiųjų lietuvių dailininkų, kultūrinio, tauti-

nio, visuomeninio darbo ilgametis veikėjas, pedagogas, daugelio organizacijų garbės narys. VDG-joje Vilniuje mokytojavo 1919—20 m. Šiuo metu gyvena Chicagoje, kuria ir aktyviai dalyvauja įvairiose lietuviškojo gyvenimo srityse. VDG-jos 50-mečio minėjimui rengti Chicagoje komiteto garbės pirmininkas.

1905 metais su Adalbertu Staneika ir Petru Rimša keliavome po Lietuvą, norėdami geriau ją pažinti, rinkdami ir fiksuodami jos liaudies meną ir keldami lietuvių dailės mėgėjų sąjūdžio idėją. Atsidūrę Vilniuje, įstrigome jame dėl visuotinio geležinkelio streiko. Tuomet Vilnius padarė man nepaprastą, neišdildomą įspūdį, ir gimė manėje aiškus nuosprendis čia pastoviai įsikurti, čia dirbti. Ta idėja nebepalik mane ir tik dar labiau sutvirtėjo, kai 1909 m. slapta ir vėl 1913 m., pasinaudojęs politine amnestija, atvykau Vilniun. Tad 1918 m., grįžęs su žmona iš Voronežo į Lietuvą, neabejojami apsi stojome ir apsigyvenome Vilniuje, tikėdami, kad pagaliau čia pastoviai įsikursime.

Man buvo aišku, kad Vilnius yra tinkamiausia vieta dirbti ir kovoti dėl lietuvių išlaisvinimo iš brutalaus fizinio rusų teroro (jaunystėje man pačiam teko būti tokio žiauraus rusų brutalumo akivaizdžiu liudininku, ir tai paliko man visam amžiui labai gilų įspūdį) ir gudrių lenkų pinklių lietuvių dvasiai pavergti.

A. VARNAS

Isteigimas Vilniuje lietuviškos gimnazijos buvo viena reikšmingų, efektyvių tos kovos priemonių. Direktorius M. Biržiška pakviestas, 1919 m. įsijungiau į gimnazijos mokytojų eilę. Mokiau piešimo, tačiau mane domino ne tiek pedagoginis darbas, kiek noras įdiegti jaunoje širdyse meno supratimą, pažadinti jose savarankišką veržimąsi į meno pasaulį, įžiebtį meilę menui.

Vis dėlto kūryba man buvo pirmaeilis dalykas, tad jau skyriau keturias iš eilės dienas savaitėje. Po jų būdavo gana sunkoka grįžti ir įsijungti į pedagoginį darbą.

Deja, mano svajonės neišsipildė — neilgai man buvo lemta gyventi Vilniuje. 1920 m., lenkams užėmus Vilnių, nebegalėjau jį grįžti iš Kauno, kur tą vasarą laikinai buvau įsivykęs.

Atsiminimai iš kultūrinio darbo Vilniuje laikotarpio, kad ir ne ilgo, bet intensyvaus, paliko man labai gilius, neužmirštamus įspūdžius. VDG-ją vertinu, kaip nepaprastai reikšmingą kultūrinį židinį ne tik Vilniaus krašto, bet ir visos Lietuvos gyvenime.

★

MARIJA VARNIENĖ, pedagogė, visuomenininkė, Montessori auklėjimo sistemos pradininkė Lietuvoje, Amerikos Lietuvių Montessori dr-jos steigėja ir garbės pirmininkė, kūno kultūros, gydomosios gimnastikos, tautinių šokių ir žaidimų mokytoja, priešmokyklinio amžiaus vaikų darželių organizatorė, ilgametė instruktorė ir vedėja. Mokytojavo VDG-jė 1919—20 m. Gyvena Chicagoje ir tebedirba priešmokyklinio amžiaus vaikų auklėjimo srityje.

M. VARNIENĖ

Mano prisiminimai iš mokytojų VDG-jė Vilniuje, kur mokiau gimnastikos ir tautinių šokių bei žaidimų, nelabai ryškūs, nes joje man teko dirbti gana trumpai, o šalia to, mokytojavau dar ir kitoje gimnazijoje. Tačiau ta dvias, tas pasiryžimas ir užsidegimas darbai, kurs tada mus visus Vilniuje glo-

bė, yra nepamirštami ir gyvi atmintyje. Materialinės sąlygos, nepriteikiant atrodė tikrai antraeilės, nereikšmingas dalykas, nes tautinis užsidegimas siekti šviesos ir laimėti buvo begalinis, viską dominuojantis. Kai kartą mano vyras pamokos metu apalpo klasėje (gal nusilpęs nuo nepritekų, persidirbęs, o svarbiausia — nepajėgęs atsipalaiduoti nuo savo kūrybinės įtampos ir įsijungti į mokytojų darbą), aš pati jį pavadavau: skaičiau mokinių pasakas, kurias jie turėjo pagal savo vaizduotės lakumą bei sugebėjimus popieriuje atvaizduoti. Bet ir mano vyras man padėdavo. Atsimenu, kai kartą rengiau mokinių grupę indėnų šokiui inscenizuoti, jis pats pagamino mums lankus ir strėles, nors nuo drožimo jam net rankos supūliavo ir sustino.

Vilniuje mes arčiau bendravome su mokytojais Naginskais, Biržiškais, Sepečiais, O. Mašiotiene.

Darbą Vilniuje ir Vilniaus lietuvių gimnazijoje prisimenu, kaip vieną iš šviesių mano išgyvenimų, kada visą savo entuziazmą (Nukelta į 4 psl.)

VILNIUS IR VYTAUTAS

(Atkelta iš 3 psl.)

(A. Bendorius, R. Krasauskas ir kt.), Vilkai (A. Bendorius, J. Puzinas, R. Krasauskas, St. Kolupaila), Virbalis (A. Bendorius, R. Krasauskas), Vyšnia-vas (V. Kulbokienė, Ed. Kar-nėnas), Vištytis (A. Bendorius, R. Krasauskas), Vyžuonas (A. Bendorius, P. Jatulis), Vokė (V. Kulbokienė), Voronežas (A. Bendorius, K. Ališauskas, P. Čepėnas), Waterbury (A. Bendorius, J. Brazauskas), Wices-baden (A. Bendorius), Worcester (A. Bendorius ir Pr. Pauli-konis), Wuerzburg (A. Bendorius) ir eilė kitų Lietuvoje bei svetur lietuvių gyvenamų vie-tovių. Prie smulkios istorijos priklauso ir eilė a. a. prof. St. Kolupailos straipsnių.

Lietuvių kalba, literatūra, menas, muzika

Paskutiniame LE tome su-tikę istorinę gausą, pastebime, kad kita lietuviška nėra taip gausi, būtent V raidė jai nėra palanki. Be Vilniaus vardo veik nepraskiškia kiti kalbos klau-simai. Tik vietininkas L. Damb-riūno prasiveržia naujovėmis. Labai gerai, kad jis plačiau da-bar aptartas. Ne daug kas ir mūsų literatūrai teitilpo. Pats įdomiausias čia A. Vaičiūlaičio aprašytas A. Vienuolis, kuris dabar Lietuvoje pagal Maskvos reikalavimus pertvarkomas ir perrašinėjamas. Tai tikrai kiek-vieno LE skaitytojo vertas per-skaityti. Iš kitų ryškesnių mūsų literatūros atstovų mi-nėtini: kun. P. Vikša (V. Maciū-nas), P. Višinskis (H. Blazas), A. Vištelis, kun. A. Vytartas, J. ir P. Vileišiai, Kr. Voska ir Wolfenbutelio postilė (K. Gu-daitis), bet parašyta per daug silpnai, nesugebėta plačiau su-naudoti nė V. Gaigalaičio dar-bai. Lietuvių menai geriau klo-josi, nes pateko visa eilė didži-jų lietuvių menininkų, k. a. J. Vienožinskis (V. Vizgirda), R. Viesulas (H. Nagys), J. K. Vilčinskis (P. Reklaitis), V. O. Virkau, Pr. Vyšniauskas, A. Vitkauskaitė - Merker, V. Vitkus, V. Vizgirda (H. Na-gys), vitražas (P. Reklaitis, V. Vizgirda) ir kt. Lietuvių mu-zikai ir teatro nedaug vardų: R. Mastienė - Vilčinskaitė (J. Zilevičius), Visminas, A. Vokie-

taitis (J. Zilevičius), P. Voso-liūtė - Dauguvietienė (St. San-tvaras).

Ivairi liuanistika

Ivairiosios liuanistikos gausa nemaža. Čia be miestelių geo-grafijos, turime dar A. Bendo-rius vietovaidį, Vl. Viliamo biografiją, visą eilę Lietuvos ežerų ir upių (a. a. St. Kolu-pailos), vieversius, vilkus ir t. t. Visas šiaip įvairios liuanisti-kos krūvis yra atskirų mūsų veikėjų biografijos, kurių šioje V raidės dalyje tikrai netrūks-ta. Tai Vyngantas, Vilčinskai, Vi-leišių būrys, Viluckis, prof. E. Vinteleris, Viršilos, Vitkauskai, Vitkevičiai, Vitkai, Vizbarai, Vizgirdos, Vokietaičiai, A. Vol-demaras (J. Jakštas, V. Misiu-lis), Ed. Volteris, J. Voronko, Vrubliauskiai ir kt.

Bendrieji ir svetimieji

Be gausios šios tomo liua-nistikos reikia priminti ir gau-si bendroji bei svarbi svetimoji dalis. Bendrojoje čia išsiskiria dr. C. Masačio Visata. Straips-

nis ilgas, bet mūsų lietuvių tar-pe toks naujas ir toks apžval-ginis, kad reikia tiesiog džiaug-tis, kad šiam svarbiam reikalui nebuvo pagailėta vietos. Tai pir-mą kartą su šios pokslės šakos atskleidžia ateina lietuvių ir su sava lietuviška terminologija. Iš kitų bendrųjų atskirai sumi-nėtina Vokietija. Toliau — dr. K. J. Čeginsko visuomenės teo-rijos, P. Maldeikio visuotinis pr. mokslas, dr. V. Pavilionio, dr. M. Jesaičio ir J. Rukščio viru-sai, d-rų P. Jucaičio, D. Jasai-čio ir A. Griniaus vitaminai, kun. dr. P. Jatulio visuotiniai bažnyčios susirinkimai, A. Ben-doriaus vulkanas, V. A. Man-tauto vitalizmas, dr. V. Gidžiū-no vienuolynai, dr. A. Rukšos visuotinė istorija... Palyginti gausu su W raidėje filosofų, kurie tikrai gerai duoti, k. a.: A. N. Whitehead ir L. J. J. Wittgestein (abu dr. V. Do-nielos), W. Windelband, Ch. Wolf, J. M. Wronski ir W. Wund (visi dr. J. Girmiaus), ra-šytojai: W. Whitman, O. Wilde, Th. Wolfe, W. Woolf (A. Lands-bergis) muzikai, menininkai — Weber ir R. Wagner (dr. K. Ostrauskas), E. Wiiralt (dr. P. Reklaitis) ir šiaip dideli vardai,

k. a. G. Washington ir Th. W. Wilson (dr. V. Vardys), kardi-nolas S. Wyszyński (dr. J. Vaiš-nora), F. L. Wright (arch. V. Germanas), kaip ir eilė kitų, tiek iš V., tiek iš W.

Aplamai, peržvelgiant naujai pasirodžiusį LE tomą reikia jį vertinti labai teigiamai, nors vienur kitur pastatko nevienodumų, korektūros klaidų ar net praleidimų. Pasigendi pvz. kai kur po straipsniais santrumpų, nors kai kur po tais straipsniais saraše įrašytos autorių pavar-dės, nepatenkintas viena kita neryškia nuotrauka, kai kur jų laukiam ir prie straipsnio. Bet visa tai smulkmenos, viso tomo vertės nepaneigiančios. Šis to-mas išėjęs žymiai didesnis, bū-tent, turi 96 psl. daugiau kaip ankstesnįjį, kas liudija norą suspausti medžiagą, kad sekan-čiu tomu būtų baigtas LE leidi-mas. Šį tomą suredaguavo Pr. Čepėnas.

Pr. Čepėnas ir jo įnašas
Su šiuo tomu iš LE redakci-jos darbo išsijungia ilgametis LE redaktorius Pr. Čepėnas, žmogus, kuris daugiausia bus iš visų gyvųjų saugės su lie-tuvių k. enciklopedijos leidimu.

I Lietuviškosios Enciklopedijos darbą atėjo dar Kaune 1931. Jis buvo jos sekretorius ir vie-nas iš faktinių redaktorių. Šiai enciklopedijai jis skyrė try-lika metų ir daug, ir tikrai daug darbo įdėjo į tuos nepilnai baig-tus 10 tomų. JAV vėl jis pa-kviestas šiam darbui 1953, dir-bo prie a. a. prof. Vsl. Biržiš-kos ir vėliau su kitais LE re-dagavimą tęsė. Ir vėl apie try-lika metų. Vienu žodžiu Lietu-viškosios ir Lietuvių enciklope-dijų redagavimui Pr. Čepėnas skyrė gerą dvidešimtį penke-rių metų laiką, tai daugiau kaip pusę savo brandaus darbo me-tų. Lietuvių Enciklopedijoje nuo IV tomo jis vienas iš redaktorių. Apgraukomis sumetus jo vieno suredaguotų tomų pusla-pius, susidaro per 5,300, taigi 333.5 lanko, gerų ištisinių 10 tomų. Darbas tikrai nemažas, prieš kurį tenka nusilenkti. Ži-noma, gaima šių 10 tomų re-daktoriui šį tą prikišti, apibar-ti, kad vienos ar kitos lietuvi-o ar svetimojo pavardės neįdėjo, kad vieno ar kito straipsnio ne-parūpino, vieną ar kitą ne tokio ilgio įtarpino, ne pagal kritiko įsitikinimus įvykius įvertino ir t. t. Bet tai prieš atliktą visą

darbą tėra tik smulkmenos. Ir, tur būt, dažnai ir pats red. Pr. Čepėnas daug kuo buvo nepa-tenkintas, nes trūko dažnai ne vieno straipsnio, ne vienos ži-nios straipsniui ir t. t., bet pa-darė, kas tremties sąlygomis buvo įmanoma padaryti. Ir čia prieš pasitraukiantį LE redak-torių Pr. Čepėną tenka nulenkti galvą, ypač tiems, kurie neat-sakinga kritika, bet ne darbu prisidėjome.

10% 20% 30% pigiau mokėsite už apdraudę nuo ugnies ir automo-bilų pavojų
FRANK ZAPOLIS
3206 1/2 W. 65th Street,
Chicago, Illinois 60642
Tel. GA 4-8654 ir GR 6-4339

MOVING
SERENAS perkrauto baldus ir kitus daiktus. Ir iš toli. Miesto leidimai ir pilna apdrauda.
2047 W. 67th PL. WA 5-8063

CIRCUIT T.V. & RADIO (LIETUVIAI)
Sav. DAN LIUTIKAS
NAUJŲ PARDAVIMAS • VARTOJAMŲ TAISYMAS •
GREITAS PATARAVIMAS • GARANTIJOS • KREDITAS
2412 WEST 1st St., CHICAGO, ILL. 60629, TEL. — 471-2446

— Pietų Vietname yra 1,000 daktarų, kurių 70% yra kariuo-menė, taigi 300 daktarų turi aptarnauti 15 mil. gyventojų.

SOPHIE BARGUS RADIO SEIMOS PROGRAMOS
Kasdien nuo pirmadienio iki penk-tadienio 10 iki 11 val. ryto. Šeštadienis ir sekmadienis nuo 8:30 iki 9:30 val. ryto. Vakarių primadie-niais 7 val. vak.
VISOS PROGRAMOS IS WOPA
1490 kdl. AM ir 1027 mg. FM
Telef. HEMLock 4-2413
1159 South Maplewood Avenue,
Chicago, Illinois 60629

BANGA
TV - Radio - Stereo
Pardavimas ir taisymas
2649 W. 63rd Street
Tel. - 434 - 0421
P. Rudėnas - K. Šimulis

MARQUETTE PARK -- AMERIKOS LIETUVIŲ SOSTINĖJE

CHICAGO SAVINGS

AND LOAN ASSOCIATION

6245 SO. WESTERN AVENUE

CHICAGO, ILLINOIS

TEL.: GR 6 - 7575

CHICAGO SAVINGS AND LOAN BENDROVĖ, viena tarp ly-meninių krašto finansinių įstaigų, aptarnauja šios apylinkės gyventojus pavyzdinai, saugiai ir pelningai jau virš 41 me-tus, visada prisilaikydama saugumo ir išmokėdama, palygi-namai, aukštą dividendą. Mes nesiveržame tapti pacia di-džiausia bendrove, bet stengiamės būti stipria finansine ir teikti patius geriausius patarnavimus mūsų taupymo ir sko-linimo nariams.

Mes bendradarbiaujame su vietinėmis lietuvių organizaci-jomis, noriai prisidedame darbais ir finansais, kad galėt pa-siekti geresnių gyvenimo sąlygų. Kviečiame visus taupymo ir paskolų reikalus kreiptis į Chicago Taupymo ir Skolinimo Bendrovę, steigusią į virš \$53,500,000.00 turto įstaigą.

JOHN PAKEL, direktorių tarybos
ir bendrovės prezidentas

STAI NARIAMS TEIKIAMAS MŪSŲ PILNAS PATARNAVIMAS

- Insured Family Savings
- College Bonus Savings
- Christmas Club Savings
- Vacation Club Savings
- Home Mortgage Loans
- Home Improvement Loans
- All Types of Insurance

- Sell and redeem U.S. Bonds
- Safety Deposit Boxes
- Free Community Rooms for your organization meetings. (Free Coffee)
- Cash checks and pay all family bills with our special

- money order checks. No service charge to members
- U. S. Postal Stamps Machine Service
- We sell Travelers Checks
- Save-by-mail Kits
- Notary Public Service

- Two Large Free Parking Lots
- Free Theatre tickets two Saturdays monthly for your children and mothers
- Christmas party with gifts to College Bonus Members

PATOGIOS VALANDOS:

MONDAY 12:00 P.M. — 8:00 P.M.
TUESDAY 9:00 A.M. — 4:00 P.M.
WEDNESDAY Closed All Day
THURSDAY 9:00 A.M. — 8:00 P.M.
FRIDAY 9:00 A.M. — 8:00 P.M.
SATURDAY 9:00 A.M. — 12:30 P.M.

LIETUVYBĖS TVIRTOVĖ

(Atkelta iš 3 psl.)

ir jėgas su džiaugsmu skyrėme atsikūrusiai Lietuvai.

Linkiu, kad bent dalėlė tokio entuziaz-mo lietuviškos reikalams klestėtų mūsų lie-tuviškoje jaunimo širdyje išeivijoje.

★

KAZYS KEPALAS, kalbininkas - loty-nistas, pedagogas, vertėjas, kelių vadovėlių autorius, redaktorius, Lietuvos kariuomenės savanoris. Šiuo metu pensininkas, gyvena New Yorke, aktyviai dalyvauja lietuviškame gyvenime. VDG-jė mokytojas 1915—18 m.

Pirmojoje lietuviškoje gimnazijoje Vilniuje man eko mokytojauti lygiai trejus metus, nuo pat jos įsteigimo iki 1918 m. Tuo metu dar buvau studentas. Baigęs II-ją Vilniaus gimnaziją, nuo 1912 m. studijavau Pet-rapilyje istorijos o filo-logijos mokslus, o atos-togas leisdavau Estijoje ir Suomijoje, kur mo-kiaui vieno grafo vaikus, užsidirbdamas sau pragyventi. Į Lietuvą grįžau, tik įsisiūbavus I-ja pasauliniam karui, gi rusams besitrau-kiant iš Lietuvos, 1915 m. atsidūriau Vilniu-je. Nors tuo metu daug lietuvių bėgo į Rusi-ją, o ir man pačiam rūpėjo greičiau baigti

K. KEPALAS

universitetą, vis dėlto apsisprendžiau likti Lietuvoje. Pradžioje įsikūriau studentų bendrabutyje, įsteigtaime Lietuvių centro komiteto dėl karo nukentėjusiems šelpiti, vė-liau apsigyvenau pas Augustiną Janulaitį (vėliau profesorius).

Isteigus pirmąją lietuviškąją gimnaziją, jau vokiečiams užėmus Vilnių, bene spalio mėn. mes — penki studentai buvome pakviesti į joje mokytojauti: Matas Bagdonas ir Pijus Grajauskas dėstytį matematiką, Antanas Gylis rusų k., Jučaitis prancūzų k. ir aš lotynų k. Vokiečių karo valdžiai už-draudus mokyti rusų kalbą, pasitraukė iš gimnazijos A. Gylis, vėliau Jučaitis užleido savo vietą cenzuotai mokytojai. Likusieji trys dirbome ligi 1918 m. rudens, kada, grį-žus iš Voronežo cenzuotiems mokytojams, buvome atleisti iš gimnazijos kaip nekva-lifikuoti.

Mokinių pradžioje tebuvo kelios dešim-tys, ir tebeveikė tik pirmosios keturios klasės. Mažiausia buvo 4-ji, kurios aš buvau auklėtojas: joje tebuvo 7 mokiniai. Atsimenu jų pavardes: Baranauskas, Basanavičiū-tė, Janulaitytė, Jakštas, Jurašaitis, Mura-lytė ir Stankevičius.

Per tuos trejus mano mokytojavimo me-tus klasių ir mokinių skaičius gimnazijoje žymiai padaugėjo: turėjome jau 7 klases su keliais šimtais mokiniu.

Mokslų sąlygos, ypač pradžioje, buvo sunkios: trūko mokslų priemonių ir ypač vadovėlių. Kol dar mokiniai mokėjo rusi-kai, vartojome rusų vadovėlius, bet vėliau jie jau nebetiko. Jau 1916 m., savo šeimi-ninko A. Janulaičio paskatintas, ėmiau ra-šyti pirmąjį lotynų kalbos vadovėlį, pasi-naudodamas Adolfo ir Liubomudrovo vado-vėlių, jį sutrumpinęs ir pritaikęs lietuvių gimnazijai. Tais pačiais metais Lietuvių centro komiteto remiama Lietuvių mokslo draugija jį ir išleido. Tai buvo pirmasis lie-

tuviškas lotynų kalbos vadovėlis ir iš viso pirmasis mūsų gimnazijos vadovėlis lietuvių kalba. Žinoma, jis buvo ne be trūkumų, ta-čiau vėliau, prof. J. Jablonskiui prižiūrint, buvo išleista pataisyta jo antroji laida, ku-ria buvo naudojamosi dar visą dešimtį me-tų, o lenkų okupuotoje Lietuvoje iki pat tos okupacijos galo.

Kai prisimenu tuos įvykius, turiu pasi-girti, kad man teko gyvenime kelis kartus būti pirmuoju: vienu iš pirmųjų mokytojų pirmojoje lietuvių gimnazijoje, išleisti pir-mąjį gimnazijos vadovėlį, baigti pirmąją Lietuvos karo mokyklos laidą ir pirmąją Lietuvos universiteto humanitarinių mokslų fakulteto laidą.

Pradėjęs mokytojo darbą Vilniaus gim-nazijoje, tęsiauj jį su trumpomis pertrauko-mis per 33 metus: Kaune — įvairiuose kur-suose, Karo mokykloje, „Aušros“ gimnazi-joje, universitete, kur buvau lotynų kalbos lektoriumi, ir tremtyje — Muenchene lietu-vių gimnazijoje.

Mokytojo darbą visad mėgau. Kasmet būdavau kurios nors klasės auklėtojas. Bet buvau gana griežtas, todėl tinginių, išdykė-lių nelabai mėgiama, kaip galima spręsti iš vienos karikatūros, kurią kartą radau kla-sėje ant savo stalo su parašu: „Pastipusių kalbų mokovas, kurs yra įsivaizdavęs ir gi-liai įsitikinęs, kad gimnazijoje galima įves-ti ir palaikyti karišką drausmę“.

Bet buvo mokinių, kurie mane ir net lo-ty-nų kalbą mėgo ir net pasėkė mano pėdo-mis, studijavo klasines kalbas. Atsimenu iš jų F. Breimerį, A. Churginą, Babonaitę.

Be minėtojo lotynų kalbos vadovėlio, esu dar išvertęs iš rusų kalbos Sančurskio loty-nų kalbos sintaksę, Ivanovo Senovės istori-ją ir paruošęs spaudai Horacijaus parinktas giesmes. Tie mano vadovėliai buvo ilgai var-tojami mūsų gimnazijoje.

★

STASYS SANTVARAS, poetas, drama-turgas, operinių libretų vertėjas bei auto-rius, operos solistas, Lietuvos kariuomenės savanoris, visuomenininkas, publicistas. Šiuo metu gyvena Bostone, aktyviai rūkiasi įvairiuose lietuviškojo gyvenimo baruose...

Vilnius. Jis, kaip niekad nesenstanti pasaka, te-bėra gyvas mano regėjimuose, kurie atkyla iš toli ir praeitį nubėgusio laiko. Ir iki šiol aš te-betikiu, kad Vilnių pa-mačiau žymiai anksčiau, negu pačiam teko į jį įžengti. Ne tik artimųjų kalbose ir knygoje jį bu-vau radęs, bet ir nepa-mirštamose vaikystės fantazijose. Balti bokštai iškildavo kur nors tolimoj, prie girių ar saulėtojų dauboj, ir aš negalėdavau atitraukti akių nuo to užbu-riancio reginio! Tai buvo tik viena kita aki-mirka, suardoma praleikiantis paukščio ar toly suskambedusių varpų, tai buvo vaikys-tės nesugrąžinamų dienų svajonė, apsirei-škianti svaiginančiom mirazų vilionėm.

Netrukus atėjo laikas, kada svajonė vir-to tikrove — erdvios tarpukalnės išsidrai-kęs miestas nedingo iš akių, lyg vėjo nu-pūsta ūkana, iš tolo buvo girdimas jo sun-kus alsavimas, ir jis pats buvo rantom ap-čiupiamas. Net sunku buvo tikėti, kad žen-gi į seniai pažįstamas gatves, kuriose iš tik-ro dar niekad neteko būti...

Į Vilnių aš atkylau kaip karo pabėgėlis — vyras dar nesuagęs į barzdą, vos per-žengęs trylikos metų slenkstį. Tai buvo 1915 m. vasarogalis, kai kaizerio Vilhelmo II raguota armija baigė iš Lietuvos stumti Ru-sijos caro kariuomenę. Atseit, kartojosi se-nobinis „Drang nach Osten“! Mano šeima (tikrumoj — pora vežimų artimųjų gimi-

nių), lyg žigonai būdom apdengtuose ra-tuose atvažiavusi į Vilnių, ryžosi niekur to-liau iš čia nejudėti ir laukti dienų, kada bus galima atgal į padubysį, atgal į namus ke-liauti.

Vilniuje mes tuojau patekome į Nukentė-jusiems nuo karo šelpiti d-jos globą, su visa manta buvom įvesdinti į didžiulį kiemą, ku-rį beveik iš visų pusių supo aukšti gelsvai dažyti rūmai. Vežimai su arkliais stovėjo kieme, o mes naktigultui gavom didelį po-nišką kambarį tuose gelsvuose rūmuose. Aplinkos reginį puikiai matau, tik nebeprisimenu, kurio miesto daly mes buvom at-sidūrę. Veikiausiai vietovė turėjo būti kur nors miesto centre, nes iš ten nebuvo per-daug toli žymiosios Vilniaus šventovės, ku-rias tuoj pradėjo lankyti mūsų moterys, o paskui jas sekė ir mes, vaikai...

Mano lemtis tėviškė buvo anksčiau ap-spręsta, negu mes patekome į Vilnių. Kai 1915 m. pavasarį baigiau dviklasę pradžios mokyklą, aiškiai buvo nutarta mane į moks-lus leisti, žinoma, į Kauną, kuris mums bu-vo arčiau už Vilnių. Karas mums nubloškė į sostinę, labai žiauriai ir visus planus apgriovė, rimtai susvyravo ir mano kelionė aukš-tesnėn mokyklon...

Tačiau, kas buvo nutarta — įvyko! Nu-kentėjusiems nuo karo šelpiti d-jos pareigū-nai (iš jų tarpo iki šiol neiškrito milicijos insiniginio pasidabinęs poetas Liudas Gira) pabėgėlių tarpe pradėjo ieškoti jaunuolių, kurie galėtų ir norėtų eiti mokslus naujai steigiamoj Lietuvių Rytų d-jos gimnazijoj Vilniuje.

Ir, štai, aš patekau „išrinktųjų“ greton, išlaikiau egzaminus ir 2-ąją klasę ir likau sa-vo svajonių mieste. Namiškiai, kokį mėnesį Vilniuje „paviešėję“, grįžo namo, pakelė ge-rus arklius iškeisdami į pervargintus kui-nus (geruosius vokiečiai „mobilizavo“) o aš, nepaisydamas sunkių, tiesiog pusalkanių

JERONIMO KAČINSKO NAUJOS MIŠIOS EPISKOPALŲ BAŽNYČIOJE

Gegužės 8 d. Šv. Stepono episkopalų bažnyčioje Providence, R. I., iškilmingų mišių metu buvo atlikto komp. J. Kačinsko naujos mišios, parašytos ir užsakytos minėtos bažnyčios chorui. Bažnyčios leidyne rašoma: "Mišios Šv. Nikolo garbei buvo parašytos specialiai Šv. Stepono bažnyčios chorui, užsakytos Lieutenant - Commander Nicholas Brown'o. Tai yra pirmas šių mišių atlikimas".

Mišios: Kyrie eleison, Gloria in Excelsis, Sanctus, Benedictus ir Agnus Dei. Kiekviena dalis trumpas apimties — ne koncerto formos, tačiau specialiai pritaikytos iškilmingoms mišioms. Parašytos naudojant moderniojo rašymo priemones. Kompozitorius paliko ištikimas laisvai kūrybai, nepaisant, kad darbas buvo užsakytas privataus asmens, su tam tikrais, gal būt, reikalavimais.

Zinant komp. J. Kačinską kaip griežtą modernistą ir ne daug tirdėjusį jo muzikos, nepaprastai tenka nudžiugti puikiai pasisekusia jo kompozicija. Kiekviena mišių dalis yra su aiškiu melodiniu motyvu, pavyzdžiui, vieno solo balso. Slaprus vargonų akompanimentas kartais pasirodė kaip varžovas dominuoti, kartais užimdams antrinę vietą, bet visur įdomus ir savo rolėje. Ypatingai gražus grynų oktavų panaudojimas Kurie eleison dalyje suteikė nepaprastai įdomų efektą. Kiekvienas nukrypimas — išvengimas senos diatoninės raišybės buvo sąmoningas ir aiškus tiek melodiniu, tiek harmoniniu atžvilgiu. Išvengiant konvencinės bažnytinės raišybės, chromatizmas ir grynų intervalų slinktis buvo naudojama su saiku ir vietoje.

Buvo malonu klausyti visas mišias. Nuo pradžios iki galo jos buvo atliktos su nepaprasta disciplina ir muzikiniu skoniu. Techniškai šios mišios ne per sunkios, bet meniškai jas paruošiant, reikia gero choro ir ypatingai gero chorvedžio. Tinkamai nepasiruošus, galima skaudžiai apvilti. Tik čia jau nebūtų kompozitoriaus kaltė. Ši kartą kompozitorius tačiau nebuvo apviltas. Šv. Stepono choro

Jeronimas Kačinskas

ras giedoją minėtas mišias profesionališkai. Choro sudėtis: 14 moterų ir 8 vyrai, bet visi profesionalinio lygio solistai.

Norėję, kad kuo greičiau šios mišios pasiektų ir lietuvišką visuomenę.

Reikia paminėti, kad Brown'o šeima yra viena iš žymiausių, turtingiausių šioje valstybėje; visi jos nariai yra dideli meno ir muzikos rėmėjai, įtakingi ir žinomi visose srityse, dabartinio Brown'o universiteto prieš 200 metų.

Mišių išspausdinimo reikalu taipgi rūpinasi Nicholas Brown. Žinant nedėkingas kompozitorius sąlygas, šiuo kartu tenka pasveikinti komp. J. Kačinską ir kartu pasidžiaugti puikiai pavykusiomis mišiomis, o antra, kad bent kartą kompozitoriumi atlyginta už darbą. Ir gaidžių išspausdinimu nereikės pačiam rūpintis. Ir visą tai padaryta svetimausio privataus asmens.

Providence mieste nėra lietuvių, kurie lankytų panašius koncertus, todėl jų ten ir nebuvo. Bet kad Bostono lietuvių nepasinaudoję šia proga, tai apgailestina, nors spaudoje buvo apie tai rašyta, atrodo — turėjo žinoti. Išskyrus komp. J. Gaidelį su žmona, nebuvo nė vieno lietuvio.

Vytautas Rastonis

Red. pastaba. Tenka nuodėdžiai pasidžiaugti, kad mūsų talentinguosius kompozitorius pastebė muzikalieji amerikiečiai,

REMARQUE APIE SAVO GYVENIMO IRONIJAS

Sovietuose jo knygos plačiai spausdinamos, bet... jos pavogtos

Erich Maria Remarque — gerai žinomas ir lietuvių skaityto joms. Nepr. Lietuvoje buvo gėrėtasi jo "Vakarų fronte nieko naujo". "Trimis draugais" ir kt. Rašytojas ir šiuo metu gana kūrybingas. Atrodo, metų našta (artėja į 70...) jo neslegia. Jo kūrinius skaito, net graibsto skaitytojai ir šių dienų Lietuvoje. Jais vis dar domisi amerikiečiai, vokiečiai, prancūzai, šveicarai, švedai ir kiti. Vak Vokietijoje leidžiama literatūros laikraštyje (kaip "Die Welt") priedas pasirodo kas antrą ketvirtadienį, 2 kartus per mėnesį) "Welt der Literatur" 15 n-ryje rašytojas paskelbė būdingą interview "paties su savimi". Kai kurios pasikalbėjimo ištraukos bus įdomios ir mūsų skaitytojams.

Beprasmiška atitaisyti spaudos klaidas...

Pirmasis jo klausimas sau buvo: ar Tamstos pavarde Kramer? Atsakymas: ne, bet toji nesamone buvo skludusi pasaulyje. Pasirodo, geriau neatitaisyti klaidų spaudoje, nes juk ji visuomet teisi, be to, geriau išvengti advokatų, skilvio negalavimų, širdies infarktų...

O ar tiesa, kad "Vakarų fronte..." nesutiko išleisti kai kurie leidėjai? Taip, atsakė vienas rimčiausių Vokietijoje, nes manė, jog žmonėms jau gana kalbų apie karą. Amerikoje išleisti atsakė Putnam leidykla. O kitas JAV leidėjas, išleidęs "Frontą", atsakė leisti antrą mano didžiausią triumfą — "Triumfo arką", nes juk neįdo-

net privačiai užsakydami jiems sukurti mišias savosioms bažnyčioms. Ta pačia proga tenka ir apgailestauti, kad panašiai nebuvo pasielgta, rengiant šiemetinių Lietuvių religinį kongresą ir Lietuvių koplyčios švenčinimą Washington. Praleista puiki proga istorinę iškilnę įamžinti nauju, stambiu indėliu mūsų religinės muzikos lobynan, juo labiau, kai bet kokia religinio pobūdžio kūryba pavergtoje tėvynėje jau ištisi dešimtmečiai laikoma nusikaltimu. O kokios mūsų pastangos nuostoliui išlyginti?

visuomenės, kultūros ir politikos žmonės — dr. J. Basanavičius, gimn. direktorių Myk. Biržiška, Ant. Smetoną, Al. Stulginskį, Pov. Gaidelionį, P. Grajauską, Ant. Gylį, J. Talmantą, K. Kepelą, dail. Ant. Žmuidzinavičių, komp. J. Naujėlį ir kt.

Gimnazija suaktyvininkė skiriasi iš daugelio kitų to pobūdžio mokyklų tarpo, nes, po nelaisvės ir priespaudos amžiaus, ji buvo pirmoji su dėstomąja lietuvių kalba. Kai aš ją lankiau, ji buvo įsikūrusi buv. Mergaičių bajorių gimnazijos rūmuose, aukštai ant kalno, vėliau pavadinto Basanavičiaus gatvės.

Netrukus po jos įsteigimo, ji tapo neįveikiama lietuvių tvirtovė senosios Lietuvos didžiųjų kunigaikščių sostinė. Slegiama, persekiojama, iš vietos į vietą mėtoma, ji išsilaikė ir lenkų okupacijos metu. Tik rusai bolševikai atėmė iš jos Vytauto D. vardą.

Toji mano gimnazija, jei bus leista nors dalelę jos pasisavinti, yra davusi nemenką būrį savanorių — kūrėjų, pasijmėjusių kovose dėl Lietuvos nepriklausomybės, yra davusi būrį pirmųjų laisvosios Lietuvos karių, sudėjusių nemažai aukų kovose dėl laisvės, yra davusi visą eilę mokslo ir meno, visuomenės ir politikos žmonių, išstvermėnų ir gilių patriotų, iki šiol tebekovojančių dėl mūsų tautos ateities ir kultūros.

Vilnius. Jis ir dabar tebėra mano svajonių miestas. Eidamas per gyvenimą, sutikau ir aplankiau nemažai mūsų žemės didmiesčių, bet puikūs neoklasicizmo ir baroko miestas vis tebespindi išrinktųjų prieky. Laimė būtų ji jį sugrįžti, laimė būtų niekad daugiau iš jo nebesitraukti...

(Bus daugiau)

V. ALSEIKA, Vokietija

mu skaityti apie vokiečių emigrantus. O trečiasis, "Arka" išleides, nesutiko leisti "Mylėk savo artimą..." ir dėl tų pačių priežasčių. Vėliau gi toji knyga virto "Book of the Month". Tai priklauso prie mano gyvenimo mažųjų ironijų — nusišypsojo rašytojas.

Kaip Remarque aiškina savo kūrinių sėkmę

Pasirodo, jis teigia, iš anksto sunku numatyti, ar veikalas turės pasisekimą, todėl įvairūs leidėjai, iš tikrųjų, būvę teisingi. O kodėl rašytojo veikalai turi tokią sėkmę? Čia jis taip aiškina: gal dėl to, kad esu savos rūšies "sutrūkdytas dramaturgas". Visi mano, romanai primena teatro pjeses, scena seka sceną. Autorius, kaip Deus ex machina, yra išjungtas, jis nėra nei aiškintojas, nei visiškinantis ryšininkas. Tačiau autorius turi sekti roma-

Erich Maria Remarque, "Vakarų fronte nieko naujo" autorius, artėja į 70...

no veiksmą, autorius yra tas, apie kurį grupuojamas veiksmas. Be autoriaus neįmanoma pakeisti skyrius ar paskiras scenas. Dar daugiau — knyga stebima iš vieno taško — iš herojaus požiūrio. Jei jam 20 metų, tai ir knyga liečia 20-ties metų jaunuolį. Žinoma, dialektika — svarbus dalykas, čia reikia vengti klaidų. Tenka naudoti reportažo priemones, tačiau mano romanai — ne reportažai.

"Rusijoje mano knygos pavogtos"

E. M. Remarque toliau kalba, kad jo knygos išverstos bent į 50 kalbų, tiražai siekia 30 milijonų egz. ar daugiau. Tikslaus skaičiaus nežinau — sunku susiekti, nes juk daug vadinamųjų piratinių leidinių. Juk anapus geležinės uždangos mano veikalus spausdina be jokio leidimo... Štai, Sovietų Sąjungoje pavogė visas mano knygas ir jos ten spausdinamos labai dideliais tiražais. Tai būtų lygiai tas pats, jei Vokietijoje sukonfiskuotų mano turta ir po dešimties metų, nurodžius į infliaciją, būtų man grąžinta to turto 10%.

Toliau rašytojas pasakoja: esu tapęs amerikiečiu, tačiau atvykty į Vokietiją, nes juk joje gimiau. Kad Vokietijoje esu netekęs piliečio teisių, tai yra viena didžiausių mano gyvenimo ironijų. Juk nebe reikalo tapau rašytoju ir mėgstu ironiją nuspaivintas situacijas. Mano žiniomis, joks masinis vokiečių žudikas nėra netekęs piliečio teisių, bet emigrantai — tikie... Ar tai ne tikra ironija?

Kokios idėjos lydėjo rašytojo romanus?

Jei kalbėti apie "Vakarų fronte...", tai toji idėja atsispindi įžangoje: papasakoti apie žmonių kartą, kurią sunaikino karas, nors toji karta ir bus kartais išvengusi granatų. Tai buvo daugiau ne karo reportažas, bet pokario knyga, gal dėl to ji ir turėjo tokią didelę sėkmę. Mano kitos knygos, "Žiezirba gyvenime?" mintis slypi pavadinime — tai gyvenimo žiezirba, kurios negali sunaikinti ir barbaro batai. Iš viso, veikalų mintys, idėjos yra svarbus dalykas, tačiau jos turi būti ne programinio pobūdžio, bet — žmogiškos. Ir "Vakarų fronte..." vyravo pirmoje eilėje žmogiškieji klausimai. Šią knygą parašiau per penkias savaites.

O kuria savo knygą laikau pačia geriausia?

Tą, kuri dar nėra sukurta. Išskyrus pirmąją, su kitomis turėjau tiek daug darbo, kad ilgesnį laiką jų negaliu skaityti. Juk žinote, "One doesn't finish a book — one abandons it". Norima prisiminti tas depres-

nes nuotaikas, lydėjusias rašytoją, veikalą bekuriant. O kokia buvo man sunkiausia knyga? — antroji ("Triumfo arka").

O ką laikyti svarbiausia kiekvieno žmogaus ir mano gyvenime? Atsakymas trumpas — nepriklausomybė, tolerancija, požiūris tų gražiausių savybių, kurios tesurandamos pas žmogų ir kurios tik jo paniekinamos pačiu brutaliausiu ir begėdiškiausiu būdu. Pagaliau, dar reikia nurodyti į teisingumą ir humorą, bet tai priklauso nuo sugebėjimo juos turėti.

SIUNTINIAI Į LIETUVĄ ir kitus kraštus

P. NEDZINSKAS, 4065 Archer Chicago, Ill. 60632. Tel. YA 7-5980

MOVING

Apdraustas perkraustymas įvairių atstamų

A. VILIMAS

3415 So. Lithuania Avenue Tel. FRontier 6-1882

SKIP'S Self Service LIQUOR STORE

5515 SO. DAMEN AVE. ALL PHONES WA 5-8262

MAY — GEGUŽES 19, 20, 21 D. D.

BISQUIT THREE STAR COGNAC Fifth \$5.29

MEISTERERAND V.S.O.P. IMPORTED GERMAN BRANDY Fifth \$4.89

CHAPOLLE 15 Year Old IMPORTED BRANDY Fifth \$3.98

GRAIN ALCOHOL 190 Proof U.S.P. Fifth \$4.89

RICCADONNA VERMOUTH IMPORTED Dry or Sweet 30 oz. Bottle \$1.29

CANADIAN HOST IMPORTED CANADIAN WHISKY Fifth \$3.29

FORBIDDEN FRUIT LIQUEUR Fifth \$5.29

POLISH IMPORTED HONEY WINE (In Crock Bottles) Fifth \$1.79

BUDWEISER, HAMMS or MILLER HIGH LIFE BEER Case of 24—12 oz. Bottles plus deposit Case \$3.25

CARLSBERG IMPORTED BEER Case of 24—12 oz. Throw away bottles \$7.49

4 1/2 %

current dividend

Paskolos daudamos ilgam laikui, mėnesiškai išimokėjimais

BRIGHTON SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

4071 Archer Avenue, Chicago, Illinois 60632

Valandos: Pirmad., Antradi., Penkt. ir Šeštadi. 9 v. r. — 4:30 p. p.

Trečiadi. uždaryta: Ketvirtadi. 9 v. r. — 8 v. v.

Kas tik turi gerą skonį,

Viską perka pas Lieponį!

LIETUVIŲ PREKYBOS NAMAI

FURNITURE CENTER, INC.

MARQUETTE PK., 6211 S. Western Pros. 8-5875

Vedėjas L. LIEPONIS

Pirmad. ir ketvirtadi. nuo 9 iki 9:30. Kitom dienom nuo 9 iki 6 val. vak. Sekmadieniais atdara nuo 12 iki 5 v.v.

FRANK'S T.V. & RADIO, Inc.

3240 SO. HALSTED STREET Tel. — CA 5-7252
UDELIS PASIRINKIMAS ĮVAIRIAUSIŲ TELEVIJOS,
RADIO, STEREO APARATŲ PARDAVIMAS IR TAISYMAS,
ORO VESINTUVAI — SPALVOTOS TELEVIJOS APARATAI

Žiema praėina - vasara ateina!

Mieli tautiečiai, dabar pats laikas aprūpinti Jūsų gimnaziškus Lietuvoje vasarinę aprangą. Įdant Jums nereikėtų sukli galvos kombinuojant, kas siustina, mes čia sudarėme kelis specialius siuntinius, kuriuose yra visa tai kas vertinga, reikalinga, naudinga, graži ir vienkartinį džiu su gauti.

Laumės Juosta (I)

Susegamas vilnonis mot. arba vyr. nertinis: Vyr. arba mot. nailoninės kojinės: Viln. angliška medž. vyr. arba mot. kostiumui — 3 1/2 jardo; Itališkas nepermatomas gražių raštų nailonas suknėlė — 4 jardo; Vyr. arba mot. batukai; Itališkas vyr. arba mot. nailoninis lietauspalis; Vyr. arba mot. lietauspalis; Perliū karoliai arba šilk. kaklaraištis: vyr. arba mot. baltinių pora: ir Vasarinė blizgukutė arba vyr. marškiniai.

Kaina tik \$89.50 su pasiuntimu ir muitu.

Kastytis (II)

Viln. angliška vyr. kost. medžiaga Boston arba herringbone 3 1/2 j. Vyr. nailoniniai išieginiai marškiniai; Vyr. pusbačiai; Vyr. Ital. nailoninis lietauspalis; Vyr. prie kostiumo pritaikintas kaklaraištis; Vyr. nesudėvėtinės kojinės; 6 gražios nosinės; ir Byro amžinas piestukas.

Kaina tik \$69.50 su pasiuntimu ir muitu.

Juraitė (III)

Mot. kostiumai arba vasariniai paltai 3 j. vilnonės angl. medž.; Itališko nepermatomo puikaus nailono suknėlė — 4 j.; Vilnonis nertinukas be rankovių; balti arba lakuoti batukai; švelnus nailono kelnaitės ir apatinius pagražinimais; 2 poros nailono kojinių; Itališkas mot. nailoninis lietauspalis; dailus rankinukas ir šilkinė skarelė.

Kaina tik \$69.50 su pasiuntimu ir muitu.

Jungtinis Kastyčio ir Juraitės siuntinys kainuoja tik 130 dol., nes susitau 9 dol. pasiuntimo išlaidų.

Tebesiundami mūsų anksčiau skelbtieji, didelio pasisekimo turėjusieji siuntiniai: V-3 — 10 1/2 jardo angl. viln. medž. trims kostiumams už 55 dol.; P-3 — 9 j. trims paltams viln. angl. medžiagai už 60 dol.; N-4 — 16 jardo nepermatomo nailono gražiųjų raštų 4 suknėlės už 45 dol.; ir M-13 vertingas augšto kaloriteto maisto siuntinys 22 lbs. už 30 dol.

Prie visų išvardintų siuntinių galima pridėti pageidaujama dovanų iš mūsų katalogų arba Jūsų pačių supirktų prekių. Jūsų pačių siuntinius išskėpėdijojame iš Londono tik už 12 dolerių, plius faktinius Sovietinio muto išlaidos. Tokius siuntinius galite mums siųsti žemiau nurodytu adresu pažymėdami mūsų tranzitinio sandėlio ženklą: B. O. 11690/64.

BALTIC STORES LTD.

421, Hackney Road

London, E. 2.,

Great Britain

Seniausia šioje srityje lietuviška firma. Garantuotas ir gėvėjio parašu patvirtintas pristatymas per 3-4 savaites. Visos siunttos registruotos ir apdraustos.

Atstovai: L. Venckus, 7030, Talman Ave., Chicago, Ill., tel. 436-0494; Gaiša, 3570 W. Vernor, Detroit, Mich.; ir A. Kusinskis, 124 Park Str., Sudbury, Ont., Canada.

Laiškai iš Ispanijos

UŽBURTASIS MIESTAS – CUENCA

BIRUTĖ CIPLIAUSKAITE

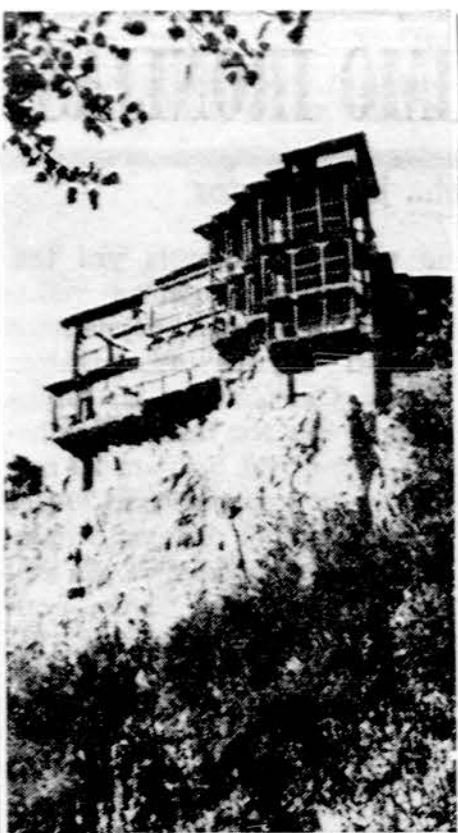
Netoli nuo Cuenca, dar truputį toliau pavažiavus į kalnus, yra, taip vadinamas, „Užburtasis miestas“: eilė k lometrų besisitiesiantis plotas, pilnas įvairiausių formų uolų ir milžiniškų plyšių žemėje, prisipildančių retai toje apylinkėje sutinkamos augmenijos. Kartą iš kartos ten gyvenantys perduoda legendas apie to keisto reiškimo susikūrimą: iš kartos į kartą paveldimas ir kiekvienos uolos vardas. Iki šiol geologai nepriejo tikslios išvados, kaip tie keisti pavidalai susiformavo.

Užtenka betgi įvažiuoti į pačią Cuencą, kad be dvejones pateisintum tą vardą, ypač, jei tenka pirmą kartą ją pamatyti naktį, iliuminuotą. Jau ir pats miestukas guli 1000 metrų aukštyje, aiškiai padalintas į dvi dalis: senasis, susikonsolidavęs ant aukštų uolų, apsuptas dviejų upių, kurios kadaise tarnavo lyg griovys tvirtovėi; ir naujasis centras, neturintis nieko įdomaus. Senojoje dalyje išlikę fragmentai net dviejų miesto sienų vietose, kur natūralių uolų apsauga nebūtų buvęs užtenkama. Kiekviena pėda ten kopio aukštyn, ir ne nuožulniai, o taip stačiai, kad beveik kvapai užima. Aplink – plikos, gelsvai pilksvos uolos beveik be augmenijos; viršų – intensyvaus mėlynumo dangus. Vienos upės vanduo stebėtinai skaidrus ir šviesiai žalias; jos srovė atneša iš kalnų daug upėtakių.

Cuencos įžymybė – „kybantieji namai“, įspūdingi tiek iš viršaus, tiek viduje. Daugelis pastatų ten iš gatvės pusės atrodo vos vieno ar dviejų aukštų, bet kai įėjus pradėsi leistis žemyn, kyla įtarimas, kad laiptai taip ir nuves tiesiog į pragarą. Iš antros, neprieinamos, ant uolų pakibusios pusės, beveik visi jie pasipuotę graciniais, mediniais balkonais. Neseniai viename iš pačių įspūdingiausių atidarytas restoranas, o už mėnesio – kito šalia jo duris atvers ir vienintelis tokiu savo pobūdžiu Ispanijoje abstraktaus meno muziejus. Jį ten įrengė įsikūrę čia du dailininkai Fernando Zobel ir Gustavo Torner. Ir visur aplink pastebimas puikus skonis ir noras surinkti jį pačius reikšmingiausius eksponatus. Besidomintys abstraktaus meno Ispanijoje randa dabar negalės pravažiuoti pro Cuencą čia nesustoje, nes šalia eksponatų dar dvi muziejus salės paskirtos archyvu: katalogai, reprodukcijos, bibliografija visų Ispanijoje kuriančių ir nors vieną parodą suruošusių menininkų.

Iš architektūrinių paminklų įdomiausia Cuencoj, tur būt, yra pati katedra: anglių – normanų stiliaus, nors vėlyvesniais šimtmečiais smarkiai „lopyta ir pri-

Viena iš Cuencos bažnyčių, kuriose vyksta garsieji muzikos festivalai.

Namai prie bedugnės Cuencoj.

visa eilė pilių, kurios dabar bandomos paversti savo stilių išlaikančiais, valstybės kontroliuojamais viešbučiais. Su Cuencą ir jos provincija susiję daugelio kilmingų šeimų vardai; nemažai davė ji ir menui. XV a. vieną iš jos tvirtovių gindamas žuvo jaunas, daug žadantis poetas, kurio viena elegija ir šiandien tebelaikoma vienu iš geriausių ispanų poezijos kūrinių: „Las Coplas“ de Jorge Manrique. Netoli Cuencos gimė kitas svarbus XVI a. poetas ir mistikas – Fray Luis de Leon. Sakoma, kad jau tuo laiku ten ruošiamos Didžiosios savaitės „girtuoklių“ procesijos įkvėpė vieną gerai žinomą Goya paveikslą.

Tai gi nenuostabu, kad ir dabar ten įsikuriantieji iš karto persiima kažkokio orumo ir „misijos“ dvasia ir stengiasi atgaivinti šio užburto miesto reikšmę bei vardą.

WAGNER & SONS
Typewriters – Adding Machines –
Checkwriters –
Nuomoja – Parduoja – Taiso
NAUJOS NAUDOTOS
Virš 50 ml. patikimas patarnavimas
NAUJOJE VIETOJE
5610 S. Pulaski Rd., Tel. 581-4111

MOVING
J. NAUJOKAITIS
Ilgų metų patirtimas
Apdraustas perkraustymas
WA 5-9209 Chicago, IL

**ROOSEVELT PICTURE
FRAME COMPANY**
Manufacturers

Rankomis išpauštyti paveikslų rėmai. Pritaikinti paveikslams skelbimų rėmai, metalu aplieti rėmai.

2400 S. Oakley Ave., Chicago
Tel. Virginiai 7-7258-59

**MARQUETTE PHOTO
SUPPLY**

REIKMENYS FOTOGRAFAMS
IR MĖGEJAMS

Daug sutaupysite perkdami čia įvairių filmų foto aparatus ir jų reikmenis. Pasinaudokite patogiu planu atidedant pasirinktus reikmenis Kalėdoms. Pilnai užbaigtų foto nuotraukų aptarnavimas. Atdara pirmą, ir ketvirtą, vakarais iki 9 val.

3314 West 63rd Street
Chicago, Illinois 60629
Tel. PK 6-8998

**CARR MOODY
LUMBER CO.**

STASYS LITVINAS, Prez.
3039 So. Halsted St., VI 2-1272
Apkavinimą ir prekių pristatymą teikiame nemokamai.
Raštinė atdara kasdien nuo 8 val. ryto iki 6 val. vakaro ir šeštadieniais iki 3 val. p. p.

FILMŲ ĮVAIRUMAI

STASĖ SEMENIENĖ

Gražios moters tragedija

Jau ketvirtą kartą ekrane statoma ašaras išspaudžianti drama „Madame X“. Tik šį sykį spalvota ir plataus ekrano. Seniau herojėmis buvo Pauline Frederick, Ruth Chatterton ir Gladys George. Dabar gi žavioji Lana Turner netenka namų, vyro, sūnaus, gero vardo bei patogaus gyvenimo ir bastosi po pasaulį iš Connecticut į Šveicariją, Kopenhagą, Meksiką ir New Yorką.

Ross Hunter filmą pastatė su jam įprastu blizgesiu bei viliojančia prabanga. Šiuo sykiu netgi fantazija įgauna, jei ne gyvenimišką, tai bent linksmesnę gaidą.

Herojės vargai prasideda su jos anyta. Jauna, graži Holly (Lana Turner) išteka už diplomato turtuolio (John Forsythe), kuris tikisi ateityje būti gubernatoriumi ir net prezidentu. Jam nuolatos nesant namie, žmona įsipina į skandalą. Anyta (neseniai mirusi Constance Bennett), kuri paikai buvo įsitikinusi, kad marti neverta jos sūnaus, bando nusišlepti skandalą. Ji išsiunčia marčią Šveicariją, aprūpinusi pinigais ir svetimu pasu, o viešai paskelbia, kad marti iškrito iš šeimos jachtos ir nuskendo. Kentėda-

ma, liūdėdama ir gedėdama Holly pagaliau tampa alkoholiike. Kai ji jos paslaptį braunasi šantažuotojas (Burgess Meredith), ji kulka nutildo jį. Teismo salėje New Yorke ji yra „Madame X“. Nesunku atspėti, kad tęsme sėdi jos vyras, Connecticut gubernatorius ir kandidatas į prezidentus, su savo motina. Dar lengviau atspėti, kad jaunas jos gynėjas – advokatas, teismo paskirtas, yra ne kas kitas, kaip jos išsilgęs sūnus.

Lana Turner vaidyba – labai šilimą skleidžianti, įtikinanti šioje senoviškoje, neįtikinančioje rolėje.

Keir Dullea (nepamirštamas iš „Davis and Liza“), sūnaus rolėje, teismo salės scenoje pasirodo stipriausiai.

Pastatymas labai turtingas, gražūs vaizdai. Ir prieš kokius 35 metus šis filmas galėjo skaitytis pačiu geriausiu iš visų. Žiūrėtinas tik suaugusiems.

Merkurijaus diena

Beveik per 80 metų, nuo garbio italų astronomo G. V. Schiaparelli laikų buvo tikima, kad Merkurijus apsisuka apie savo ašį per tiek pat laiko, kaip

PAPUOKITE BUTĄ NAUJOMIS UŽUOLAIMOMIS.
DAR SUSPĖSIME PAGAMINTI ŠVENČIŲ
SEZONUI, TIK PASIRŪPINKITE PAS

STEIN TEXTILE CO.

urminėmis kainomis iš tūkstančių jardų užuolaidoms dekoratyvinių medžiagų, ne iš mažų pavyzdžių, bet iš didelių ritimų: damasko, brokados, „boucle's“, „fiberglass“.

PIRSITE NEBRANGIAI IR GAUSIT DOVANĄ.

STEIN TEXTILE bendrovė yra pirmoji, kuri parūpino vilnonių, šilko, nylon, taffetą, aksomą, ANGLISKŲ MERŽIAGŲ paltams ir kostiumams siuntimui artimiesiems į Lietuvą ir tolimąjį Sibirą už žemas kainas.

616 W. Roosevelt Rd., Chicago 7, Ill., HA 7-3737

Atdara kasdien ir sek. 9:15 r. iki 5:30 vak. Pirmad. uždaryta

Nemokama vieta mašinoms už kampo į šiaurę
Jefferson St. Chernin's aikštėje

4 1/2 %

Visų rūšių
taupmenoms
4 kartus
metuose

Taupmenos įdėtos iki 15 dienos mėnesio,
pelno dividendą nuo pradžios mėnesio.

Paskolos namams įsigyti ar taisyti

TURTAS VIRŠ \$100,000,000.00

REZERVAI VIRŠ \$9,500,000.00

Bendrovė iš seno vedama tėvo ir sūnaus

JUSTIN MACKIEWICH
Direktorių Tarybos Pirmininkas

JUSTIN MACKIEWICH, Jr.
Prezidentas

VALANDOS

Pirmadieniais 9 iki 8 v. vak.
Antradieniais 9 iki 4 v. vak.
Trečiadieniais uždaryta
Ketvirtadieniais 9 iki 8 v. vak.
Penktadieniais 9 iki 4 v. vak.
Šeštadieniais – 9 iki 12 val.

STANDARD FEDERAL

SAVINGS & LOAN ASSOCIATION
OF CHICAGO

4192 ARCHER AVE. – CHICAGO, ILLINOIS 60632
Telef. – Virginia 7-1141

ir aplink saulę, t. y. per 88 dienas. Reiškia, Merkurijaus diena turėtų būti lygi istiesiems Merkurijaus metams.

Bet štai, beveik prieš metus laiko Pettengill ir Dyce atrado, kad planeta sukasi iš vakarų į rytus aplink savo ašį per 59 žemės dienas. Vėliau McGovern ir kiti nustatė dar tikslesnę rotacijos trukmę: 58.4 dienų. Matavimai radaru davė irgi panašų rezultatą – 58.65 dienos.

AR.

Taupykite

MES MOKAME **4 1/2 %** ANT VISŲ SASKAITŲ

Daugiau kaip 50 metų sąžiningai patarnaujame lietuviams.

Kiekviena sąskaita ligi \$10,000 apdrausta Federalės valdžios agentūroje

August Saldukas, Prezidentas

4040 Archer Ave. Chicago, ILL. 60632
Telef. CL 4-4470

FOTOGRAFAUS ŽAVIOMS NUOTAKA

THE Paul STUDIO

home of MODERN photography

Gowns by Martha

PORTRAITS • CANDIDS

3213 South Morgan St. YA 7-5858

Artesian Restaurant

2432 West 63rd Street (63rd & Artesian)

• Skanūs valgiai
• Geras patarnavimas
• Puiki atmosfera

PIETŲ
\$1.65 & \$2.25

JOKIO LAUKIMO – GREITAS PATARNAVIMAS.
TALPA – 350 SĖDIMŲ VIETŲ.

Rezervacijoms skambinkite – 436-4622.

Atdara sekmd. iki ketvirtad. 6 v. ryto iki 1 v. ryto, penktad. ir šeštadieniais iki 5 valandos ryto.

CRANE SAVINGS

AND LOAN ASSOCIATION

B. B. PIETKIEWICZ, Prez.

2555 West 47th St. Tel. Lafayette 3-1083
PLENTY OF FREE PARKING

4 1/2 %

Naujas aukštas dividendas mokamas už investavimo sąskaitas

PINIGAI ĮNESTI IKI 15 D. PELNO NUOSIMCIUS NUO 1 D.
Dividendai mokami sausio ir liepos mėn. 31 d.

VALANDOS: ANTRAD. ir PENKT. 9 v. r. iki 6 v. v. PIRMAD. ir KETV. 9 v. r. iki 9 v. v. ŠEŠTAD. 9 v. r. iki 12 v. d. Trečiad. uždaryta

NAUJI LEIDINIAI

• **LITUANUS.** Lituanian Quarterly / Winter 1965. Tai pasakutinis — ketvirtasis 1965 metų "Lituanus" komplekto numeris. Pagrindinis dėmesys šį kartą skiriamas dailininkui M. K. Ciurloniui jo 90 metų gimimo sukaktės proga. Pastaruoju metu v.s. ir v.s. daugėjant atsilepimui apie Ciurlionį įvairiuose pasauliniuose meno leidiniuose, leksikonuose bei enciklopedijose, jo dingojo "Rexu" viršelyje pasipuošęs naujasis "Lituanus" numeris, reikia tikėtis, taipgi prisidės prie mūsų genalo menininko rimto pristatymo lig šiol apie jį mažai dar tebegirdėjusiems intelektualams. Apie Ciurlionį, kaip apie lietuvių individualistą dailininką ir apie jo kūrybos įvairiojančią interpretaciją, drauge reikšdama ir savo nuomonę, žurnale rašo Juozas Pivoriūnas, straipsnį įreminant puslapyje Ciurlionio nuotrauką ir dešimtimi jo tapybos pavyzdžių.

Kitos skelbiamos medžiagos tarpe paminėtina kritiškos pastabos dėl šiuolaikinio rusų istoriko V. T. Pašutos tezių apie Lietuvos valstybės kilmę, kurias žurnale pasveria Juozas Jakštas, o apie 1905 metų Vilniaus Didįjį seimą rašo Jonas Dainauskas. Grožinės literatūros puslapiuose aptariama Kazio Bradūno poezija ir duodami penki puslapiai jo eilėraščių vertimų.

Komentarų ir recenzijų skyriuje apie "New Deal" sovietinėje industrijos administracijoje rašo A. Purre. Užsklandinėje knygų recenzijų dalyje E. Ceginas vertina Paryžiuje išleista Stuart R. Schram knyga "L'Union Sovietique et les Etats Baltes"; V. Trumpa stabtelėja prie Vytauto Vardžio redaguotosios "Lithuania Under The Soviets" ir kun. J. Vaškas, MIC, supažindina skaitytoją su amerikiečių spaudos paltankiai sutiktuju Aloyzo Barono romanu "Footbridges and Abysses". Šiuo metu, kada vykdomas "Lituanus" žurnalo remimo ir jo prenumeratos rinkimo vėjas, pravartu čia prieš akis turėti jo adresą ir savo prenumeratą ir savo auką ten tuoj pat pasiųsti: Lituanus, P. O. Box 9318, Chicago, Ill. 60690. Metinė prenumerata \$3.00.

• **Karlis Stalšans, mag. hist., KRIEVIU EKSPANSIJA UN SIFIKACIJA BALTIJA LAIKMETU TECEJUMA.** Jana Skirmanta Apagads 1966. Spaudė "Draugo" spaustuve, 4545 W. 63rd St., Chicago, Ill. 60629. Leidinys kietai įrištas, 9 x 6 inč. formato, 187 psl.

Ši didelio lietuvių draugo ir lietuviškai kalbančio latvių istoriko Karlo Stalšano latviškai parašytoji studija apie slavų invaziją ir rusifikaciją rytinėse lietuvių ir latvių žemėse šiandien ir ateity yra verta ypatingo dėmesio. Veikalas yra paruoštas labai kruopščiai, panaudojant daugybę šaltinių, operuojant ankstesne ir naujausiąja statistika, tekstą iliustruojant žemėlapiu ir įvairiomis diagramomis. Reikia pasakyti, kad knygoje apie lietuviškąsias sritis ir jų nutautėjimą kalbama net kur kas plačiau, negu apie latviškąsias. Visu realumu ir visu objektyvumu Stalšanas savo studijoje atskleidžia neabejotiną Vilniaus krašto lietuviškumą, amžiais kaimynų slavų atakuojamą ir slepiamą, bet nepajęgtą nei slavų jūroje paskandinti, nei pagaliau ir nusilepti. Knyga yra nemažas įnašas į šio Europos kampelio etnografinės studijas. Platesnę knygų recenziją duosime vėliau.

• **LAISKAI LIETUVIAMS, 1966 m., balandžio mėn., nr. 4.** "Gyvenimui tekant" įvadiniame skyriuje trumpais kirčiais užgriebama lietuviškosios ir pasaulinės aktualijos, prieš ku-

rias šiandien negalime nė vienas abejingai užsimerkti. Šį kartą čia stabtelėjama prie Algimantui Mackui prisiminti akademijos Chicagoje, prie lietuviškosios jaunimo spaudos, prie bado problemos ir prie besikeičiančios Katalikų Bažnyčios Pietų Amerikoje. Spausdinami taipgi sesers Marijos Jurgitos ir Rūtos Rastonytės "Laiskų Lietuvams" rašinių konkursą laimėjusių straipsniai. Skaitytojų smalsumą tikrai patrauks Feikso Jucevičiaus kai kur gana nauju būdu sprendžiamas klausimas: ar žmogus galėtų sukurti gyvybę? Poezijos puslapiui skirta du Kazio Bradūno susitikimai su Ciurlioniu: "Tebūnie" ir "Jūros sonatos finale". Apie psichoterapiją įdomiai rašo Romualdas Kriaučiūnas, o apie meilę gyvenimo ir literatūros šviesoje Alfonsas Graunys. Numeryje apstu ir kitos, akyiai atrinktos medžiagos, o taipgi ir miestiško motyvo Alg. Kezio nuotraukų.

• **Juozas Kapačinskis, SIAUBINGOS DIENOS. 1944—1950 metų atsiminimai.** Išleido Chicago Lietuvos literatūros draugija 1965 m. Knyga kietai įrišta, gausiai iliustruota nuotraukomis, 8 x 5 1/2 inč. formato, 276 psl., kaina \$3.00, gaunama "Draugo".

Įvadiniame žodyje autorius rašo: "Mielas skaitytoja, čia rasi netolimos praeities pabėgėlių permainingų dienų aprašymą. Pasakojimas vyksta chronologine tvarka, kaip anomis dienomis buvau užrašęs savo dienoraštį. Viskas čia surašyta taip, kaip yra buvę. Nėra nieko prasimanyta, įvykiai ir žmonės tikri, o anų laikų nuotraukos ir dokumentai paliustruoja aprašymą". Autoriaus lengvas pasakojimas parankiai susikirstytas skyreliais, ir skaitytojas jau iš anksto yra informuojamas apie ką čia eis kalba: Paskutinės dienos Kaune... Klaidžiojimas po Rytprūsius... Kelionė į Wiesbadeną... Intrigos stovykloje... Lietuvių koncertas Weissenburge... Jautis stovyklos rūsyje... ir t. t. Panašias situacijas pergyvenusius ir nepergyvenusius knyga bus gana malonus pasiskaitymas, šiuo metu jau turintis ir istorinės bei dokumentinės reikšmės.

REAL ESTATE — INCOME TAX DRAUDIMO IR KT. REIKALAI
A. & L. INSURANCE AGENCY AND REALTY
A. LAURAITIS
4645 S. Ashland Ave., LA 3-8775
(Currency Exchange patalpose)
Sąžiningas Patarnavimas

LIETUVIŲ VEDAMA NAUJŲ IR VARTOTŲ AUTOMOBILIŲ PREKYBA
Neptune Motors Inc.
6516 South Western Avenue
CHICAGO, ILL. 60636
Telef. — 925-5121

Išimokėjimui mažų nuosimėnų per banką.
Atmeta kasdien: Pirm. — Penktad. — 9 iki 9 v. vak. Šeštad. nuo 9 iki 5 v. vak. Sekmad. 11 iki 5 v. vak.
Parūpinam. automobilių pagal kliento reikalavimą.

REMOKITE "DRAUGĄ".

PRISTATYMAS NEMOKAMAI
ROCHKES MEDICAL ARTS
3213 W. 63rd Street
Tel. WA 5-4787
REMLAKE-ROCHKES APOTHECARY
2421 W. 63rd Street
Tel. HE 4-1500

DIABETINIS MAISTAS IR GAMINIAI
Mes patefonomosime jūsų gydytojui

Romualdas Kisielius, kurio meniškomis nuotraukomis nuolat puošiasi "Draugo" puslapiai, žydnio pavasario motyvų "medžioklėje"...

Kultūrinė Kronika

IS LITUANISTIKOS INSTITUTO VEIKLOS

1. **Instituto suvažiavimas.** Ši rudenį Philadelphiaje šaukiamas antrasis LI suvažiavimas. Laikas numatytas rugsėjo mėn. 10—11 arba 24—25 d. (galutinė data bus numatyta vėliau). Prezidiumas pavedė Philadelphiaje gyvenantiems LI skyrių vedėjams pasirūpinti suvažiavimo organizavimu. Instituto nariai prašomi savo sumanymus ir pageidavimus dėl laiko, programos ir kt. siųsti dr. P. Puzinui, 1311 W. Wyoming Ave., Philadelphia 40, Pa. Referatai neturėtų trukti ilgiau kaip 20—25 min. Temas iš anksto reikia pranešti aukščiausiai nurodytu adresu, kad galima būtų laiku įtraukti į programą. Pageidautini išsamūs referatai apie 1655—1967 m. karą, kai Maskva pirmą kartą buvo užėmusi didelę Lietuvos dalį ir kraštą, labai žiauriai nuterėjo jau prieš 300 metų. Politinė ir militarinė šio karo reikšmė gerai panagrinėti.

2. **LI Biblioteka ir archyvas.** Statuto 3a str. sako, kad LI "laiko mokslinę biblioteką, archyvą ir kitas savo darbui reikalingas įstaigas". Iki šiol tai buvo tik popieriuje. Prezidiumas š. m. balandžio 15 d. posėdyje padarė tokį nutarimą: "Institutas renka ir saugo visas lietuviškas knygas ir kitus spaudinius, pirmą eilę išleistas išeivijoje. Tam tikslui Instituto prezidiumas nutaria įsteigti Lituanistikos biblioteką ir archyvą, kur visa ši medžiaga bus tvarkingai laikoma ir padaryta prieinama naudojimui. Kadangi šiuo metu Institutas negali tam reikalui skirti daug lėšų, todėl nutaria prašyti visus Instituto narius siųsti LI bibliotekai po vieną egz. visų savo knygų, straipsnių atspaudų ar iškarpų, jei tik autoriai jų turi. Tuo tarpu bibliotekos ir archyvo tvarkymu rūpinasi pats prezidiumas". (Adresas 4522 Albion Rd., Colleg Park, Md. 20740.)

Šį nutarimą galima papildyti pageidavimu, kad LI nariai siųstų ir kitus veikalus, išleistus lietuvių kalba arba kitomis kalbomis apie Lietuvą, jei tik turi atliekamą egz. arba dublikatus. Žurnalų ir laikraščių bus priimami bent vienu metų pilni komplektai, pageidautina įrišti.

Pagaliau norima atkreipti dė-

mesį, kad labai daug vertingų lietuviškų knygų ir dokumentų liko sunaikinta, kai jų savininkams mirus, įpėdiniai neparodė tais dalykais susidomėjimo ir juos sunaikino sąslavų deginimo krosnyse arba atidavė seno popieriaus rinkėjams. Kad tokie dalykai daugiau nepasikartotų, Instituto nariai yra prašomi iš anksto savo testamentuose užrašyti, kad liuanistinės knygos ir archyvinė medžiaga po jų mirties paliekama Lituanistikos institutui. Jau turime vieną pažadą, kad apie 1,000 lietuviškų knygų ir žurnalų komplektai bus testamente užrašyta LI bibliotekai.

Tiesa, lietuviškas knygas laiko Pasaulio lietuvių archyvas, Alkos muziejus ir viena kita aukštesnioji mokykla. Tačiau šiame dideliame krašte yra reikalinga ne viena liuanistinė biblioteka. Visą sukaupus vienoje vietoje, galima lengvai viską ir prarasti, pvz. gaisrui ištikus.

3. **Instituto Metraštis.** Beveik visi pirmojo tomo straipsniai jau yra surinkti ir pirmosios korektūros ištaisytos.

• **Laužo programos konkursas.** Chicago Skautininkų Ramovės Jaunimo metams atžymėti skelbia skautiško laužo programai parašyti konkursą. Temos:

1. YRA ŠALIS, GRAZI ŠALIS.
2. ANT NEMUNO KRANTO.
3. LAUŽAI LIEPSNOJA VAKARUOS.

4. LAISVA TEMA (pv. skautiška diena ir panašiai).

Pageidaujama, kad būtų iškelta tautinis, patriotinis, auklėjamasis, skautiškas linksmas motyvas, tikęs praveisti scenoje ir stovyklaujant miške.

ILGIS: programa turėtų tęstis 1—1 1/2 val. laiko.

PARUŠIMAS: konkursui siunčiami rašiniai turi būti parašyti mašinėle ir pasirašyti

Automobilio nelaimės atveju skambinkite
(In case of accident, call)
COUNTRY AUTO REBUILDERS
GR 6-7777 24 hour towing service
Karoerijos taisymas, stabdžiai, motorai, tepimas ir smulkūs pataisymai.

BODY AND FENDER WORK
PAINTING, MECHANICAL REPAIR
2423 W. 59th St., Chicago, Ill., 60629
Savininkas — MIKAS ČESAS

PLANINGAS TAUPYMAS
moka gerus dividendus
PRADĖK TAUPYTI ŠIANDIEN!

4 1/2 %

Dabartinis dividendas išmokamas du kart per metus.

Pinų taupymui nereikia važinėti, juos galite atsiųsti paštu, nes mes apmokam visas pašto persiuntimo išlaidas.

MUTUAL Federal SAVINGS & LOAN ASSOCIATION

Chartered and Supervised by the United States Government
2212 W. CERNIAK ROAD • CHICAGO 8, ILLINOIS
Phone: Virginia 7-7747 John J. Kamasinski, Pres.
AUTOMOBILIAMS VIETA GRETA MŪSŲ ĮSTAIGOS

DRAUGAS, šeštadienis, 1966 m. gegužės mėn. 21 d.

7

slapyvardžiu, pridedant uždarytą vėlinę, pavarde ir telefono numerį.

PREMIJOS: laimėjusiems yra skiriamos 1-oji \$100, 2 — \$75, 3 — \$50, 4 — \$25.

LAIKAS: paskutinė rašiniams įteikimo data 1966 m. lapkričio mėn. 1 dieną.

SALYGOS: laimėjusiųjų konkursą rašiniai liks Skautininkų

Jury komisijos sudėtis bus paskelbta vėliau.

ADRESAS konkurso rašiniams siųsti: RAMOVES KONKURSAI, 4525 S. Rockwell St., Chicago, Ill. 60632.

PETKUS

TĖVAS IR SŪNUS
MARQUETTE FUNERAL HOME

TRYS MODERNIOS KOPLYČIOS
2533 West 71st Street Tel. GR 6-2345-6
1410 So. 50th Ave., Cicero Tel. TO 3-2108-09
AIKŠTĖ AUTOMOBILIAMS STATYTI

PIRKITE DABAR TIESIOG NUO M. NELSON, SAVININKO
SAINT CASIMIR MONUMENT CO.
3911 West 111th Street
Didžiausias Paminklų Planų Pasirinkimas Visame Mieste
Telef. — CEDarcrest 3-6335
Vienas blokas nuo kapinių

EUDEIKIS
LAIDOTUVIŲ DIREKTORIUS

TRYS MODERNIOS KOPLYČIOS
4695-07 South Hermitage Avenue
Tel. YArds 7-1741 2
4330-34 South California Avenue
Telef.: LA 3-0440 ir LA 3-9852

MAZEIKA & EVANS
FUNERAL HOME
THREE AIR-CONDITIONED CHAPELS
Parking Facilities
6045 SOUTH WESTERN AVE. REpublic 7-8808

GUŽAUSKŲ BEVERLY HILLS GELINČIA
Geriausios gėlės dėl vestuvių, banketų laidotuvių ir kitų papuošimų
2443 West 63rd STREET
Telef. PR 8-0333 PR 8-0834

LAIDOTUVIŲ DIREKTORIAI
Lietuvių Laidotuvių Direktorių Asociacijos Nariai

STEPONAS G. LACKAWICZ
2424 W. 69th STREET Tel. REpublic 7-1213
2314 W. 23rd PLACE Tel. VIRginia 7-6672

PETRAS BIELIŪNAS
4348 S. CALIFORNIA AVE. Tel. LAfayette 3-3572

ANTANAS M. PHILLIPS
3307 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-3401

POVILAS J. RIDIKAS
3354 S. HALSTED STREET Tel. YArds 7-1911

LEONARDAS F. BUKAUSKAS
10821 S. MICHIGAN AVE. Tel. COmmodore 4-2228

JURGIS F. RUDMIN
3319 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-1138 — 1139

VASAITIS — BUTKUS
1446 S. 50th AVE., CICERO, ILL. Tel. OLympic 2-1003

Remkite tuos, kurie skelbiasi dienr. Drauge.

